

מכון מניטו

העמותה להנצחת מורשתו של הרב
יהודא לאון אשכנזי (מניטו) זצ"ל

Manitou.org.il

סוד לשון הקודש

שער לחכמת הקבלה הספרדית
על פי ספר "שערי אורה" לרב יוסף ג'קטלייא

מאת

מורנו הרב יהודא אשכנזי

עריכה: הרב שלמה בן נעים

ישראל פיבקו

איתי אשכנזי

בירושלים בין החומות

Rabbi Yehuda Léon Askénazi

Sod Midrash Hatoladot

מכון מניטו - העמותה להוצאה לאור של כתבי הרב יהודא לאון אשכנזי זצ"ל

www.manitou.org.il

ספר דיגיטלי זה ניתן לך באהבה והערכה ע"י מכון מניטו. ניתן להשתמש בתוכן הספר בצורה חופשית לשימוש עצמי בלבד. בבקשה לכבד את זכויות היוצרים, ולא להעביר את הקובץ לאדם אחר, או להוציא אותו מחוץ למחשבך, ללא אישור ממכון מניטו או מהמחבר. תודה רבה

© כל הזכויות שמורות למכון מניטו

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר - כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת מהמו"ל.

לזכרון עולם בהיכל ה'

זה הספר יוצא לזכרו של גיל יוסף בן משה ז"ל

תלמיד ומשמש את רבו הרב יהודא אשכנזי זצ"ל
דבק בו ובתורתו בכל מאודו ובכל נפשו.
יהי רצון שינוח בשלום על משכבו ויזכה למנוחה נכונה בצל כנפי השכינה
ותהא נפשו צרורה בצרור החיים.

נדבת אשתו מרת ג'נביב שתחי'
ובנו יעקב הלל שיצליח אותו בכל דרכיו ויחזירו בריא ושלם לביתו

ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות
שם עולם אתן לו אשר לא יכרת

לעד בספר יוחק

זכרו היקר של ידידנו הנעלה, רב הפעלים לתורה ולתעודה, רחים ומוקיר רבנן, ואיהו גופיה צורבא מרבנן, אהוב לשמיים ואהוב לבריות, אשר עסק כל ימיו בחסד ובתורה מתוך יסורים, חלוץ גידול ופיתוח ירקות עלים ללא חרקים, מזכה הרבים.

החה"ש ר' יוסף גיל בן דיה פרידה זצ"ל

נלב"ע יד' שבט תשס"ה ת.נ.צ.ב.ה

ממ"ה ברחמינו יסתירהו בצל כנפיו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, ולקץ הימים יעמידהו, ומנחל עדניו ישקהו, ויצרור בצרור החיים נשמתו וישים כבוד מנוחתו, ה' הוא נחלתו, וילוה אליו השלום ועל משכבו יהיה שלום, הוא וכל בני ישראל השוכבים עמו בכלל הרחמים והסליחות אמנ כי"ר.

ידידיו, תלמידיו ושותפיו, ה"ה רפאל שלום הי"ו, ה"ה אבנר ביתאן הי"ו ומשפחת "גלאט עלים".

על הספר

לפני כשבע שנים עלה בלבי להוציא לאור מגנזיו של הרב אשכנזי, שנשתמרו בקלטות וברשימות מן השיעורים, את פירושו של מניטו על הספר "שערי אורה". יחד עם עו"ד פייר דניאל נרתמנו למשימה. לאחר סיום העבודה, בעידודו של אהוב נפשי גיל יוסף בן משה ז"ל, אחד מן התלמידים המובהקים שהקדיש את כל עתותיו להאדרת תורת רבו, הצעתי למכון מניטו שייקח על עצמו להוציא לאור את הספר. ניגשו יחד אתי לעריכת הספר כפי שהוא מופיע היום לפניכם, שני חברי המכון: ידידי ומלומדי ישראל פיבקו, שערך כמה מכתבי הרב ועוד ידו נטויה להוצאת ספרי "סוד העברי"; ואיתי אשכנזי נכדו של הרב המגלה מדי יום את צפונות כתבי סבו. יחד אתי הם עברו במשך שנתיים על הגרסה הראשונה, הגיהו, תיקנו בטוב טעם את הגרסה כדי להוציא לאור מהדורה משובחת ומתוקנת עם מקורות, קרוב ככל האפשר לדבריו ולמחשבתו של הרב, והחוט המשולש לא במהרה יינתק.

תודה מיוחדת לגברת ג'וסלין גולדאפר על שהעניקה לנו את תמלילי השיעורים, פרי עבודתה משך שנים. בשעה שאני מודה לה' על שזיכני לסיים חיבור זה, מתפלל אני לפניו שיזכני להוציא לאור את ארבעת הספרים הנוספים העתידים לצאת לאור והמרכזים בהם את עיקר תורתו של הרב אשכנזי ז"ל.

ואסיים בתפילה לפני שומע תפילה עלי, על אשת נעורי נוות ביתי דניאל רחימה, שתמכה בי בעצה ובתבונה, על בני ועל בנותיי, על חתני ועל כלותיי ועל כל יוצאי חלציהם, שעודדוני לאורך כל הדרך.

לעילוי נשמת מרת אמי נחמה בת אלגרה בן נעים, נפטרה ב"א חשון תשס"ז.

המצפה לישועה,

הרב שלמה בן נעים

ירושלים, העיר העתיקה

תוכן עניינים

5	 על הספר
6	 תוכן עניינים
8	 שערי אורה – שער א
8	 הקדמה
10	 אדנ"י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך (תהלים נא, יז)
26	 שיעור א' - הקשר בין תפילה לקבלה
26	 חכמת האמת
30	 שמות הבורא
31	 ספירת תפארת – גוף האילן
31	 כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה
34	 ייחוד השם
36	 הקשר בין מהויות של מעלה ובין מהויות של מטה
37	 איחוד המידות
40	 שיעור ב' – מן הארץ ועד הרקיע אין שם מקום פנוי
40	 סילוק המכשולים לפני התפילה
43	 רשות הציבור להתפלל
43	 מן הארץ ועד הרקיע אין שם מקום פנוי
49	 התשובה כפתח לתפילה
52	 שיעור ג' - לשון הפשט הוא לשון הקבלה
52	 ש"ם
53	 כינויי הגוף
54	 קריאת שמע ככתבה
54	 מדרגות בעולם ה"יש"
57	 ש"י עולמות
58	 עולם הפירוד
58	 גן עדן
62	 שיעור ד' – ברכה
62	 היחס בין יהו"ה ואדנ"י
63	 ה' ברך את אברהם בכל
66	 התפילה והברכה
68	 איחוד המידות דרך הלכה פסוקה
69	 מקור הברכות
72	 איש כברכתו
76	 שיעור ה' – באר, באר שבע
76	 אדנ"י בחינת באר
76	 כלי ואור
77	 ברוך אלוהינו שאכלנו משלו
78	 מקום האכילה בעבודת ה'
79	 הנאה במצוות
82	 דוד ובת שבע

83	בורות נשברים
83	הנסתרות והנגלות
86	שיעור ו' - סוד
86	בסוד הפסוק
87	עולם הטבע
90	סוד הרקיע
91	מקום
93	שיעור ז' - ים
94	כל דבר יש לו דוגמתו למעלה
97	ים סוף
97	אורות דחכמה - אורות דחסדים
99	הקדושה הנסתרת בעולם השפל
101	הכינוי "כל"
103	שיעור ח' - כה
103	בניין עולם ותיקון עולם
105	אין מזל לישראל
107	חלקה של מצרים בתולדות
108	עולם השרים
111	בא אל פרעה
112	המאבק על הבכורה
113	שור וחמור
114	הכל תלוי בזכות הבריות
116	שיעור ט' - דין קשה ודין רפה
117	גזרת המיתה
121	אל שד"י
123	כתר מלכות
126	שיעור י' - יליף מבריותו של עולם
126	שתי בחינות בספירת מלכות
126	לימוד בריש מסכת ברכות
136	כנסת ישראל והשכינה

שערי אורה – שער א

הקדמה

שאלת ממני, אחי ידיד נפשי, להאיר לפניך נתיב בעניין שמותיו של הקב"ה ית' וית', להפיק בהם רצונך ולהגיע בהם למחוז חפצך. ולפי שראיתי כוונתך ישרה וטובה יותר משאלתך, הוצרכתי להוסיף איזה דרך יחלק אור ומה הוא הדרך שהשם יתברך חפץ או אינו חפץ. וכשתגיע לידיעת דבר זה, אז תקרא וי"י יענה, ותהיה מן הקרובים אליו ותאהב אותו בכל נפשך, ותתענג על ה' וייתן לך משאלות לבך:

הלא ידעת אם לא שמעת?! אלוהי עולם י"י, מפניו יחילו עליונים ותחתונים, מפחדו תרעש הארץ ולפני זעמו מי יעמוד ומי יקום בחרון אפו (נחום א, ו). הן בקדושי לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו, אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה (איוב טו, טז). והיאך ישתמש ילוד אישה בשמותיו הקדושים ויעשה מהם גרזן לחתוך בו?! ומי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן לשלוח יד בכתר מלכות ולהשתמש בו. והנה אמרו רז"ל: "כל ההוגה את י"י באותיותיו, אין לו חלק לעולם הבא." והנה קדוש עליון ר' חנינא בן תרדיון שלא היה הוגה את י"י דרך חול ודרך תשמיש, זולתי דרך כבוד כדי ללמוד ולהבין דרכי י"י יתברך ועם כל זה נענש, אנו העניים והחסרים, קל וחומר. הלא תראה מה שכתב י"י יתברך בתורתו: "לא תשא את שם י"י אלהיך לשוא" (שמות כ, ז). ואף על פי שבא להזהיר על שבועת שקר, הוציא הדבר בלשון שיש משמעות שלא תשא את שמו על שפתיך לבטלה; שהיה יכול לומר לא תישבע בשם י"י אלהיך לשקר, אבל כשכתב לא תשא וגו' שמע מינה תרתי. ומשה רבנו עליו השלום, כשעלה למרום למד ממלאכי השרת סוד הזכרת י"י יתברך, והזהיר את ישראל על זה ואמר: "כי שם י"י אקרא הבו גודל לאלהינו" (דברים לב, ג). ואם מלאכי מעלה מוזהרים בהזכרת י"י יתברך, על אחת כמה וכמה רימה ותולעה, וכל שכן המתפתה בדעתו להשתמש בכתר קונו. קל וחומר שאין בזמן הזה בקיאים בהזכרת י"י ובשימושי על דרך הפעולה (ר"ל קבלה מעשיות שיוכל להציל עצמו על ידי שמות הקדושים וצירופיהן וזהו איסור גדול כמובא בספר חסידים אמנם קבלת הזוהר ודומה לו אין אתה תוכל לשמש בו רק שתוכל לידע גדולת הש"י ב"ה כמ"ש). ואם כן, לא יעלה ביד המזכירו רק איבוד עולמו ומעלה חרס בידו, ועל כיוצא בו אמרו רז"ל: "כל שלא חס על כבוד קונו, ראוי לו שלא בא לעולם"

ועתה בני שמע בקולי ותהיינה אוזניך קשובות לעצתי. בני, אם יפתוך חטאים אל תאבה (משלי א, י). אם יאמרו: לכה אתנו ונמסור בידך שמות והזכרות שתוכל להשתמש בהם, בני אל תלך בדרך אתם, מנע רגלך מנתיבתם, כי אותם השמות והשימושים כולם מיני רשת ומכמורת לצוד בהם הנפשות וללכת לאבדון. ואם באמת היו ביד החכמים הראשונים שמות הקדושים מקובלים מפי הנביאים, כגון שם של ע"ב, שם של מ"ב, ושם של י"ב, ושאר שמות הקדוש הרבה, והיו יכולים לחדש בהם אותות ומופתים בעולם, לא היו משתמשים בהם לצרכם רק בעת הגזרה לפי שעה או על צד קידוש השם. כגון, רבי מאיר שהציל אחות אשתו מקובה של זונות, ואמר לאותו הכותי השומר: בכל שעה שתראה עצמך בצער אמור אלוהי מאיר ענני, ואתה ניצול. ואף על פי שאמר כך לאותו הכותי בשעה שנצרך רבי מאיר וראה עצמו בסכנה, לא נשתמש בשם אלא ברח לו, כדאיתא בפרק קמא דעבודה זרה. או בעניין חוני המעגל, או בעניין רבא עם שבור מלכא כדאיתא בפרק סדר תעניות. או בעניין דוד כשכרה שיתין וקפא תהומא ובעא למשטפא לעלמא כדאיתא פרק החליל ובסנהדרין:

וגדר האמת ומסורת הברית כי הרוצה להשיג חפציו בעניין שמותיו של הקב"ה הוא שישתדל אדם בכל כוחו בתורה להשיג כוונת כל שם ושם מאותן שמות הקדוש הנזכרים בתורה, כגון אהי"ה כ"ע, י"ה ח', יהו"ה ב', אדנ"י ע', א"ל חסד, אלו"ה ת', אלהי"ם פ', שד"י יסוד, צבאו"ת נ"ה (מה שתמצא פה רק ט' שמות הקדושים דע כי נצח והוד שניהם נקראו צבאו"ת). וידע אדם ויבין כי כל שם ושם מאלו השמות כולם הם כדמיון מפתחות לכל דבר ודבר שאדם צריך לכל צד ועניין בעולם. וכשיתבונן באלו השמות, ימצא כל התורה והמצוות תלוי בהם; וכשידע כוונת כל שם ושם מאלו השמות, יכיר וידע גדולת מי שאמר והיה העולם, ויפחד ויירא מלפניו

וישתוק ויכסוף ויתאוהו להידבק בו מתוך ידיעת שמותיו יתברך, ואז יהיה קרוב ל"י, ותהיה תפילתו מקובלת, ועל זה נאמר "אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו" (תהלים צא, טו). לא אמר הכתוב אשגבהו כי יזכור שמי, אלא "כי ידע שמי". הידיעה היא העיקר, ואחר כך, "יקראני ואענהו"; כלומר, כשיצטרך לדבר ויתכוון באותו השם שאותו הדבר שהוא צריך תלוי בו, אז 'אענהו'. הלא תראה כי בעת הצרה הזכיר יעקב אל שדי ואמר: "אל שדי ייתן לכם רחמים" (בראשית מג, יד). ודניאל כשהתפלל אל המקדש אמר: "והאר פניך על מקדשך השמים למען אדני" (דניאל ט, יז). ואף על פי שדרשו רז"ל בברכות: "למען אברהם שקראך אדון, עדיין צריכין אנו למודעי". וחנה כשהתפללה שייתן לה י"י זרע אנשים מה כתיב? "י"י צבאות אם ראה תראה בעני אמתך" (שמואל א, יא). ואף על פי שדרשו בו בברכות מה שדרשו, עדיין יש עיקר ושורש פנימי לדבר, ולא לדרשא קאטינא אלא לעיקר דמלתא קאטינא. ואחר שכן הוא, צריכין אנו למסור בידך עיקר ושורש להישען עליו:

דע כי כל שמותיו הקדושים הנזכרים בתורה, כולם תלויים בשם בן ד' אותיות שהוא יהו"ה. ואם תאמר: והלא שם אהי"ה הוא העיקר והמקור? דע כי שם בן ד' אותיות הוא כדמיון גוף האילן, ושם אהי"ה הוא עיקר האילן הזה וממנו ישתרשו שורשים ויתפשטו ענפים לכל צד וצד, ושאר כל שמות הקודש כולם בדמיון ענפים וסנסנים נמשכים מגוף האילן, וכל אחד מן הענפים עושה פרי למינהו. ומלבד שמות הקודש הידועים שאסור למוחקן, יש כמה כינויים אחרים תלויים בכל שם ושם, כגון שתאמר כינוין של יהו"ה מי הם? נורא, נושא עוון, עובר על פשע. כינוין של אל מי הם? גדול, רחום, וחנן. כינוין של אלהים מי הם? כגון: אדיר, שופט, דיין. ולכל אחד מאלו הכינויים יש כינוין אחרים תלויים בכל כינוי וכינוי מאלו, והם שאר כל מילות התורה. עד שנמצא כל התורה כולה נארגת על הכינוין, והכינוין על השמות, והשמות הקדושים כולם תלויים על שם יהו"ה וכולם מתאחדים בו. נמצאת כל התורה כולה נארגת על שם יהו"ה, ולפיכך נקראת תורת י"י תמימה (תהלים יט, ח). נמצאת למד כשתבין כוונת שמות הקודש למשפחותיהם, ותשיג הכינויים המיוחדים לכל אחד מהם, אז תראה שהכול תלוי בשמו הגדול יתברך ותכסוף ותשתוק להידבק בו ותירא ותפחד ממנו, ואז תבין יראת י"י ודעת אלהי"ם תמצא (משלי ב, ה) ותכנס בכלל אותם שנאמר בהם "אשגבהו כי ידע שמי" (תהלים צא, טו) ואז תבין כמה הוא עונש המזכיר שם שמים לבטלה, כל שכן ההוגה את השם באותיותיו, קל וחומר המשתמש בו. וקודם שאתחיל בכוונת החיבור, יש לי להקדים לפניך הקדמה אחת והיא זאת:

כלל גדול: דע כי אמיתת עצם הבורא יתברך איננה מושגת לזולתו ואין בכל המוני מעלה יודע מקומו, כל שכן עצם אמיתתו. הלא תראה מלאכי מעלה מה הם אומרים: "ברוך כבוד י"י ממקומו" (יחזקאל ג, יב) בכל מקום שהוא. ואם עליונים כך, תחתונים על אחת כמה וכמה. אם כן, כל אותם העניינים שאנו קורים בתורה, כגון יד ורגל, אוזן ועין, ושאר כל כיוצא בהם, מה הוא? דע והאמן כי כל אותם העניינים אף על פי שהם מורים ומעידים על גדולתו ואמיתתו, אין כל ברייה יכולה לדעת ולהתבונן מהות אותו הדבר הנקרא יד ורגל ואוזן וכיוצא בהם. ואם אנו עשויים בצלם ודמות, אל יעלה בדעתך, כי עין בצורת עין ממש, או יד בצורת יד ממש, אבל הוא עניינים פנימיים ופנימיים לפנימיים באמיתת מציאות י"י יתברך, אשר מהם המקור והשפע יוצא לכל הנמצאים בגזרת השם יתברך. אבל אין מהות יד כמהות יד, ולא תבניתם שווה, כמו שאמר "ואל מי תדמיוני ואשוה" (ישעיה מ, כה). ודע והבן שאין בינו ובינינו דמיון מצד העצם והתבנית, אלא כוונת צורות האיברים שבנו, שהם עשויים בדמיון סימנים, עניינים סתומים עליונים שאין הדעת יכולה לדעתם אלא כדמיון זיכרון: כמו שכותב 'ראובן בן יעקב'. שהרי אין אלו האותיות ואין זו הצורה עצמה של ראובן בן יעקב צורתו ותבניתו ומהותו, אלא זיכרון, שזה ראובן בן יעקב הכתוב הוא סימן כנגד אותו עצם ותבנית הידוע הנקרא ראובן בן יעקב. ולפי ש"י יתברך רצה לזכותנו, ברא בגוף האדם כמה איברים נסתרים ונגלים בדמיון סימן למעשה מרכבה ואילו יזכה אדם לטהר איבר מאיבריו, יהיה אותו איבר כדמיון כיסא לאותו דבר עליון הפנימי הנקרא בשם זה, אם עין עין, אם יד יד, וכן לכל השאר. כיצד? כגון שנזהר אדם ונשמר אדם אחד במראה עיניו שלא יביט ולא יסתכל בדבר ערוה ולא בשאר כל דבר של גנאי אלא בכל דבר שהוא קדושת י"י ועבודתו, אז אותה עין נעשית כמו כיסא לאותו דבר הנקרא למעלה עין. וכן היד והרגל ושאר כל האיברים. ועל זה אמרו חז"ל: האבות הם המרכבה, ולא אמרו כל אחד מהאבות הוא המרכבה, אלא האבות. כיצד? אברהם אבינו עליו השלום לקח בטהרה צד ימין וירש ימין של מעלה, שהוא מידת החסד, ועל זה נאמר: "ויסע אברהם הלך ונסוע הנגבה" (בראשית יב, ט). יצחק לקח בטהרה

מידת צד שמאל, שהוא הפחד, ועל זה נאמר "וישבע יעקב בפחד אביו יצחק" (שם לא, נג). ויעקב לקח בטהרה צד קו האמצעי ועל זה נאמר: "ויעקב איש תם יושב אוהלים" (שם כה, כז), בין אוהל אברהם ובין אוהל יצחק. נמצאו שלושת האבות כיסא למרכבה, ועל דרך זה הושב הדבר על בוריו ויוצר על מכונו: ועתה יש לנו להאיר ענין בענין תלוי על זה. דע כי המידות הן תלויות באיברים. כיצד? מידת העין היא הראות, מידת האוזן היא השמיעה, מידת היד היא המישוש, מידת הרגל היא ההליכה. והנה המידות נמשכות אחר האיברים. ולפי שהזכירו חז"ל לשון מידות, יש לנו לדון ענין המידות כמו שיש לך לדון ענין אוזן ויד ורגל שאמרנו. וכמו שאין ערך בינינו בענין האיברים, כך אין ערך בינינו לענין המידות. ולפי שאנו צריכים להשתמש בחיבור זה בלשון המידות, הישמר לך ושמור נפשך מאוד פן תיכשל ותאמר שיש ל"י יתברך מידה מוגבלת או משוערה, שאין הדבר כך. אבל כמו שאין לענין עין ואוזן שיעור וגבול ודמיון, כך הוא הדין במידות. והנה רז"ל קראו לשמותיו הקדושים 'מידות', כדגרסינן פרק קמא דראש השנה: "אמר רב יהודה ברית כרותה לשלש עשרה מידות שאין חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנכי כורת ברית (שמות לד). ושלוש עשרה מידות הם י"י וי"י אל רחום וחנון ארך אפים וגו'". והכלל שיש לך להאמין בזה שאין דמיון בין מידות י"י יתברך ובין מידותינו, זולתי בדרך הזכרת סימן בשם לבד. ועל זה אמרו רז"ל בכמה מקומות: "בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מידת בשר ודם". ואחר שמסרנו בידך מפתח הקדמה זו, יש לנו להיכנס בביאור כל שם ושם משמות הקודש הכתובים בתורה ולהאיר ענין בכל מקום שתמצא כתוב שם אחד מהם, וכדי שתבין ותשכיל מקור מים חיים שהוא נובע מכל שמותיו יתברך. וכשתשיג דבר זה, אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל:

אדנ"י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך (תהלים נא, יז)

יסוד החכמה ועיקר הקבלה (יהו"ה), אמונת ה' יתברך האמן (אהי"ה), אם דרך נכוחה ידרכו (אדנ"י) מחשבותיך, 'אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף' (משלי ג, כג). השם הראשון משמות הקודש הוא השם הנקרא אדנ"י (מידת מלכות). אמר שלמה המלך עליו השלום: שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים (קהלת ד, יז) הודיענו בפסוק זה שצריך האדם לבדוק עצמו ולהיזהר כשרוצה להתפלל לפני י"י יתברך, ולראות ולהבין אם יש לו מקטריגים ומעכבים לקבל תפילתו, ויש לו לסקל המסילה ולהרים מכשול מדרכיו. משל לאדם ההולך לחצר המלך להפיק שאלה, שהוא צריך להזדרז ולדעת אם יש בדרך פגע או סכנה. ומלבד זה יש לו להתבונן כמה שערים יש בבית המלך, זה לפניו מזה, ולהכיר אותם השוערים הממונים לשמור השערים, ולהיותו אהוב אצל כולם, ולדעת אם יש בהם איש שונא שישלים עמו. ומלבד כל זה ראוי לו לדעת ולהתבונן בבגדים שהוא לבוש אם הוא ראוי להיכנס בהם בחצר המלך, כמו שאמר: כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק (אסתר ד, ב). ומלבד כל זה ראוי לו לבדוק בעצמו אם הוא הגון לדבר לפני המלך והשרים והסגנים אשר לפניו, ואם יש בהם מי שיערער על בקשתו, וכמו כן אם יזדמן לו שיתעכב בהיכל המלך שעה או שתיים אם יכול לסבול. ורז"ל הוצרכו להעיר אותנו ואמרו כלל גדול: מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ואם במלכות בשר ודם יש לו להיזהר בכל אלו הדברים שאמרנו, כל שכן בהיות האדם נכנס להקביל פני מלך מלכי המלכים הקב"ה יתברך ויתברך. שיש לו לאדם להבין ולדעת כי מן הארץ ועד הרקיע אין שם מקום פנוי, אלא הכול מלא גדודים והמונים מהם טהורים בעלי חסד ורחמים, ויש למטה מהם כמה בריות טמאות מזיקים ומקטריגים, וכולם עומדים ופורחים באוויר. ואין מן הארץ ועד הרקיע מקום פנוי, אלא הכול מלא המונים; מהם לשלום מהם למלחמה, מהם לטובה ומהם לרעה, מהם לחיים ומהם למוות. ועל זה מיוסד שיר של פגעים: יושב בסתר עליון, כי הוא יצילך, באיברתו, לא תירא, מדבר באופל יהלך, כי מלאכיו (תהלים צא). וכל אלו המחנות בין הארץ ובין השמים. דוגמת ההולך בדרך במקום סכנה, כך תפילתו של אדם עוברת בין אלו הכיתות ועולה עד לרקיע; אם יש בו זכות, לא יפגעו לסטים בתפילתו, ואם אין בו זכות, כמה פגעים ומשחיתים פוגעים בדרך! ולפי זה הדרך תיקן דוד המלך עליו השלום הזמירות, כדי לפנות דרך לתפילות לעבור, כי כל אותן הכיתות הן כמו ענן מעכבין לעלות התפילה, ועל זה נאמר: סכתה בענן לך מעבור תפלה (איכה ג, מד). וכשבא דוד עליו השלום והתקין זמירות, בהיות האדם מסדר אותן הזמירות אזי מסתלקין והולכין להם אותם המשחיתים והמקלקלים

והמעכבים. ונקראו זמירות מלשון מזמר; וכתר הזלזלים במזמרות (ישעיה יח, ה), ועל זה אמר הכתוב: זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי (תהלים קיט, נד). כלומר, באותם המקומות שהייתי מתיירא מהן בדרך והיה לי פחד ומגור, באותן הזמירות פזרתים והכרתים. ולפי זה הדרך נאמר: ברן יחד כוכבי בוקר וגו' (איוב לח, ו). וענין רינה הם הזמירות הנאמרים בבוקר, ואזי יתפזרו ויתרועעו כל בעלי הדין הקשה הנקראים בני אלהים. ולשון יריעו מלשון רועה התרועעה הארץ (ישעיה כד, יט). ולפיכך צריך אדם לכוון עצמו בשעת תפילה ולכוון מחשבותיו כראוי, בענין שלא תתעכב תפילתו ולא תשוב ריקם בקשתו. ועל זה אמרו: לעולם ימוד אדם עצמו, אם יכול להתפלל, יתפלל, ואם לאו, אל יתפלל. פירוש: אם יכול לכוון בתפילתו באיזה שר (אפשר שצריך להיות באיזה שם או באיזה שמותיו) שהוא צריך בתפילתו, יתפלל, ואם לאו, אל יתפלל:

ואחר שהודענוך זה כי עיקר האמונה ויסוד הייחוד זה הוא להבין שימושי (פה מצאתי נ"א כתוב על קלף וז"ל יש לנו לחזור ולהודיעך כי עיקר האמונה ויסוד היסוד הוא להבין ולדעת כל שמותיו הקדושים), כי כל שמותיו הקדושים הנזכרים בתורה כולם כלולים בשם בן ד' אותיות שהוא יהו"ה יתברך והוא נקרא גוף האילן, ושאר כל השמות, מהם שורש, ומהם ענפים, ומהם אוצרות וגנזים, וכל אחד מהם יש לו פעולה מיוחדת מחבירו. משל לאוצר שיש בו כמה חדרים, כל חדר מהם מיוחד לדבר בפני עצמו; בחדר זה אבנים טובות ומרגליות, ובחדר זה כסף, ובחדר זה זהב, ובחדר זה מיני מאכל, ובחדר זה מיני משקה, ובחדר זה מיני מלבוש. וכשהאדם צריך למיני מאכל ואינו יודע אותו החדר שהמזונות בתוכו אפשר שימות ברעב, והחדרים מלאים כל טוב, ולא מפני שמנעו ממנו בקשתו, אלא שאינו יודע באיזה חדר הוא הדבר שהוא צריך. ועל דרך זה בעצמו השגת שמותיו הקדושים יתברך: יש שמות ממונים על התפילה והרחמים והסליחות, ומהם על הדמעה, ומהם על הפגעים ועל הצרות, ומהם על המזונות והפרנסה, ומהם על הגבורה, ומהם על החסד, ומהם על החן (נ"א ומהם על החיים ומהם על הרפואה ומהם על שאלת בנים ובנות ומהם על החסד ועל הדין). ואם אינו יודע להתכוון בתפילתו באותו שם שהוא מפתח למה שהוא צריך, מי גרם לו שלא יפיק רצונו? סכלותו ומיעוט השגתו. ועל זה נאמר: אולת אדם תסלף דרכו ועל י"י יזעף לבו (משלי יט, ג). כי י"י יתברך ידיו פתוחות לכול, אבל הסכלות שאין אדם יודע באיזה אוצר הוא הדבר שצריך, חוזר ריקם וחושב בדעתו מחשבה רעה שהשם מנע ממנו חפצו ורצונו ואינו כן, אלא סכלותו שאינו יודע באיזה אוצר הוא אותו דבר שהוא צריך מנעו ממנו. ועל זה נאמר: חטאתיכם מנעו הטוב מכם (ירמיה ה, כה). ולפיכך צריך אדם להתשוטט (נ"א לשוטט) בדרכי התורה ולדעת כוונת שמות הקודש, בענין שיהיה בקי בהם ובשמותיהם, וכשיצטרך לבקש לפני י"י יתברך שאלה ובקשה יכוון באותו השם הממונה על שאלתו, ולא די לו שיפיק כל חפצו אלא שיהיה אהוב למעלה ונחמד למטה, ונמצא נוחל העולם הזה והעולם הבא:

ואחר שמסרנו בידך עיקרים הללו להיותם כדמיון יסוד ועיקר למה שאנו עתידים לפרש, יש לנו להיכנס בביאור שמותיו יתברך הכתובים בתורה כל אחד כפי הכוונה בעזרת השם:

דע כי השם הראשון שהוא קרוב לכל הנבראים ובו נכנסים לפני המלך יהו"ה יתברך, ואין דרך בעולם לראות פני המלך יתברך אלא על ידי שם זה, הוא השם הנקרא **אדני**. כיצד? דע כי השם המיוחד יהו"ה יתברך הוא המורה על מציאות בוראנו יתברך והכול תלוי בו, אבל תחילת השערים והמפתחות שבו נכנסים לשם יתברך הוא השם הנקרא אדני, והוא סוף כל מעלות של ה' יתברך מלמעלה למטה. ועד שם אדני הוא יסוד הייחוד האמיתי השלם, כמו שעדיין נפרש בעזרת השם, ומשם ולמטה הוא עולם הפירוד. והסוד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן (ועיין בהמגיד דף י"א ב' מסודו) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים (בראשית ב, י). ואלו הם ד' מחנות שכינה שהם תחת אדני יתברך, שהוא סוף כל מעלות של יחוד השם מלמעלה למטה. והשם הזה הנקרא אדני הוא בדמיון אוצר ובית גנזים לכל מיני שפע ומיני אצילות כל ההיות הנמשכות מאת יהו"ה יתברך בדרך כל הצינורות, עד שנמצא שלוש שמות מכוונים זה כנגד זה; (מ') אדני למטה, (ת') יהו"ה באמצע, (כ') אהי"ה למעלה. ומשם אהי"ה יתאצלו כל מיני שפע האצילות מן המקור הנקרא אין סוף בדרך המעלות, עד שיגיעו לשם יהו"ה יתברך; ומשם יהו"ה ילכו כל הצינורות וההמשכות לשם אדני. ושם אדני הוא אוצר שבו כל טכסיסי המלך, והוא הפרנס הגדול על כל הנבראים כולם, והוא הזן ומפרנס לכל בכוח יהו"ה שבקרבו, על פיו יצאו ועל פיו יבואו כל הבאים להידבק בשם יהו"ה יתברך. ואין דרך וצד וענין להידבק בשם יהו"ה אלא על

ידי אדנ"י, ולפיכך זה השם הוא בית אוצר השם המיוחד והוא ההיכל שבו שוכן יהו"ה. וכן נקרא תמיד בתורה יהו"ה בכינוי אדנ"י, כלומר כל מבקש יהו"ה ימצאנו בשם אדנ"י. ולפי שהדבר כך, צריך אתה לדעת כי ה' יתברך יש לו נ"ד שמות מרובעים בצירוף יהו"ה יתברך, והם עולים לחשבון רי"ו אותיות, ואלו נ"ד שמות הם סוד המשכת כוח בכל הנמצאים שבעולם בהווית ההווית, והם בדמיון נשמה אצל יר"ו אותיות שהם בויסע ויבא ויט. ובתוך אלו נ"ד שמות נכללים כל הדברים שבעולם, ואלו הן המספיקים צורך כל הנבראים על ידי אדנ"י. ואם כן נמצא שם אדנ"י באותיותיו מורות על ממשלתו ועניינו. כיצד? א' שבו הוא סוד אהי"ה שהוא למעלה, י' שבו הוא סוד יהו"ה שהוא שוכן בו, ד"נ הוא סוד נ"ד שמות ההווית שהם סוד כל מיני שפע ואצילות וקיום כל הנבראים שבעולם. נמצאת למד כי כל הממשלה והשלטנות הוא ביד אדנ"י, ולפיכך הוא מורה לשון אדנות, שזה השם הוא אדון כל הארץ בכח יהו"ה השוכן בו. ולפי שאין לכל נברא בעולם דרך להיכנס לשם יתברך אלא על ידו, וכל שאלה ותחנונים ובקשה אינם נכנסים אלא על ידי אדנ"י, הוצרכו לקבוע בראש כל התפילות: 'אדנ"י שפתי תפתח', כי פסוק זה כתוב אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, וזהו העיקר. ועל ידי שם זה נכנסות התפילות לפני יהו"ה יתברך:

ולפי שיהו"ה יתברך משפיע כל מיני שפע ואצילות בשם אדנ"י ובו כל גנזי המלך וכל מיני עושרו, ואליו יבואו ובו יתכנסו ויגזזו, ומשם יתפשטו למלאות צורך כל הבריות, והוא כדמיון בריכה שהנחל נמשך לתוכה ומן הברכה מספיקים מים להשקות את הגן ולשתות ולשאר הצרכים, מכנים בתורה שם אדנ"י בכינוי **ברכה**, כי הברכה מלשון בריכה. וזהו השם שבו בירך יעקב אבינו עליו השלום את בניו, שירש אותו מיצחק אבינו ויצחק מאברהם. וה' יתברך ויתברך מסר שם זה לאברהם אבינו עליו השלום, לפתוח שערי אדנ"י ולתת כל מה שצריך לו ולשאר כל בני העולם ומסר בידו ברכ"ה זו. וזהו סוד ואברכה ואגדלה שמך והיה ברכה (בראשית יב, ב); לא אמר 'והיה מבורך' אלא 'והיה ברכה', הרי הברכה מסורה בידך קח כפי רצונך, ולא לך לבדך אני נותן לך רשות ליטול אלא לכל מי שתמצא תן כפי רצונך לכל בני העולם, וזהו: ונברכו בך כל משפחות האדמה (שם, ג) כלומר כל הרוצה ליטול כלום מברכה זו אינו נוטל אלא על ידך, שהרי היא מסורה בידך ושלך היא. ולפיכך אמרו רז"ל שהראשון שקרא את י"י יתברך אדנ"י הוא אברהם אבינו עליו השלום באמרו אדנ"י יהו"ה מה תתן לי (שם טו, ב), כי ממנו שאל צרכיו לשם הגדול. ואחר אברהם ירשה יצחק, וזהו: ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו (שם לה, יא). ועל הברכה הזאת נתקוטטו עשו ויעקב, וזוהי הבכורה שמכר עשו ליעקב, וחזר יצחק וקיים המקח כששלחו לפדן ארם, וזהו: קום לך פדנה ארם ואל שדי יברך אותך ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך (שם כח, ב). הרי נתייחדה ברכה זו לירושה ליעקב ולזרעו לבד כשאמר 'לך ולזרעך אתך'. ולפיכך כשבא יעקב להיפטר מן העולם פתח ברכה זו לשנים עשר שבטים, שיקח כל אחד מהשבטים חלקו מברכה זו לירושה, וזהו סוד: כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דיבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו בך אותם (בראשית מט, כח). מאי איש אשר כברכתו? שמה תאמר מדעתו בירך לאחד מהם? אינו כן, אלא לכל שבט ושבט נתן לו חלקו הראוי לו מברכה זו, ולא מדעתו אלא מדעת הברכה עצמה. ומשה רבינו עליו השלום בברכה זו בירך את ישראל קודם שנכנסו לארץ, וזה סוד, וזאת הברכה אשר בך משה איש האלהים את בני ישראל לפני מותו (דברים לג, א). נמצא שם אדנ"י הוא סוד הברכה, וזוהי הברכה המעשרת לדבקים בה בלי עצב ודאגה, והסוד; ברכת י"י היא תעשי"ר ולא יוסיף עצב עמה (משלי י, כב) ולפי כי שם אדנ"י הוא כדמיון אוצר לקבל שפע כל הברכות ומיני האצילות והוא בדמיון בריכה ובית קיבול, לכך הוא מלשון אדני החצר שבהן נכנסין העמודים. ותמצא כי מאה אדנ"י (של) כסף נעשו במשכן, כמו שכתוב: ומאת אדנים למאת הככר ככר לאדן (שמות לה, כו). ואלו מאה אדני שבמשכן הם בדמיון מאה בריכות ובית קיבול, לכך הוא מלשון אדני החצר הנקרא אדנ"י. לפיכך חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום כדי להמשיך מכל אחת ואחת, ומפני שמאה ברכות באות בשם אדנ"י מאלו הברכות, ואם חיסר ברכה אחת פוגם ומטיל מום. והסוד תלוי בסוד אי"ק בכ"ר (ישראל נותן י' מק' מעשר והלוי נותן מי' א' מעשר לכהן נמצא א' רומז לכהן י' ללוי ק' לישראל), שהוא סוד כהן לוי וישראל, שהוא סוד נפש ורוח ונשמה. ולפי עיקר זה אמר דוד המלך עליו השלום: ברכי נפשי את י"י (תהלים קג, א); תלה הברכות בנפש בסוד שלוש המערכות העליונות והנפש צריכה לברך בכל יום מאה ברכות, שהיא כנגד ישראל; ומן הברכות המאה יגיעו עשרה, שהם המעשר, לרוח שהיא כנגד לוי; ומן העשרה של רוח, לוי יתן

אחת לנשמה שהיא כנגד כהן. ואם כן נמצאת למד שאם לא תברך נפשו של אדם ק' ברכות בכל יום לא תגיע לנשמה ברכה אחת, מאחר שאין מגיע לרוח עשר ברכות, שזהו סוד הלויים שלוקחין מעשר מישראל וחוזרין ונותנין לכהן אחד מעשרה ממה שנטלו. וזהו סוד פרשת מעשר לויים וכהנים הכתובה בתורה, ולפיכך אמר: ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמותם ממנו תרומת י"י מעשר מן המעשר (במדבר יח, כו). וסוד מעשר מן המעשר הוא סוד אי"ק: שאם אין ק' אין י', ואם אין י' אין א'. ולפיכך צריך האדם להיות זריז לברך מאה ברכות, ואם ח"ו חיסר אחת, פגם. ואלו ק' ברכות הם בדמיון מאת אדנ"י כסף שבהן שפע אדני מתפשט לכל צד למאה בריכות:

ולפעמים נקרא שם אדנ"י בתורה בכינוי **באר**, והטעם כי הוא באר מים חיים שבו יתכנסו כל מיני שפע ואצילות של מעלה, כמו שאמרנו. ועל זה נאמר: מעיין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון (שי"ה ש ד, טו). ובעוד שישראל צדיקים ומברכין מאה ברכות בכל יום כהוגן, הבאר הזאת מתמלאת ממים חיים משפע אצילות עליונה, ואז כולן עשירים מלאים כל טוב, שואבין מים חיים כפי צרכם. ולפעמים נקרא ג"כ **באר שבע**, לפי שנמשכין עליה שבעה נחלים דרך יסוד עולם משבע מעלות עליונות. וכנגד באר זאת יש באר אחרת מבחוץ, עם שאר כמה בארות מלאות נחשים ועקרבים ונקראין בארות נכריות, ועליהם אמר: כי שוחה עמוקה פי זונה ובאר צרה נכריה (משלי כג, כז). וכל אותם שהם רשעים גמורים אין להם זכות לשאוב מבאר שבע ונופלים בבאר צרה נכריה, אותם הנמשכים אחר עבירות קשות. ואל זה רמז אדנ"י כשחטאו ישראל במידה זו אמר הנביא: כי שתים רעות עשה עמי עזבו מקו"ר מי"ם חיי"ם לחצוב להם בארות בארות נשברים אשר לא יכילו המים (ירמיהו ב, יג). כלומר באר צרה, אין לה קרקע, כי כולה שברים שברים ואין מים מתקיימים בה אלא מלאה נחשים ועקרבים. ואל זה רמז דוד: ואל תאטר עלי באר פיה (תהלים סט, טז):

ולפעמים נקרא שם אדנ"י בכינוי **ים**, והטעם כי כל מיני הבריכות והשפע והאצילות נמשכים אליו כדמיון הנחלים, וזהו סוד כל הנחלים הולכים אל הים (קהלת א, ז). ולשון ים הוא הקרקע המחזיק את המים כאמרו וכמים לים מכסים (ישעיהו יא, ט), ואומר ולמקוה המים קרא ימים (בראשית א, יא) הרי בית קיבול המים נקרא ים. ומתוך זה הים נבראו כמה מלאכים ומחנות, וכמה מינים משונים אשר שרצו המים אשר בתוכו, וכולן מרכבות ומחנות עליונות, ועל זה רמז: זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות (תהלים קד, כה). ובתוך הים הזה כמה ספינות וכמה שייטים, וכמה דגלים פרושים על ראש התורן של הספינות, וכמה מיני גלים ומיני שאון מתגלגלים בתוכו, ועליו נאמר: שם אניות יהלכון (שם, כו). ובקצה ים זה יש מקום אחד הנקרא ים סו"ף, והוא קרוב לגבול תחומי הארץ הידועה במידת אדנ"י, ומן המקום הזה ירד הדין על מצרים ונטבעו בים סוף של מטה, וזהו סוד כי י"י נלחם להם במצרים (שמות יד, כה). וחכמי הפנימיות מיחסים לפעמים למידה זאת הנקרא אדנ"י **ים החכמה**, לפי שכל מיני חכמה ואצילות הנמשכין מן החכמה העליונה כולן נופלים בתוכו, וממנו שואבים כל חכמי לב חכמה. והמידה הזאת נתנה י"י יתברך לשלמה, וזהו: וי"י נתן חכמה לשלמה (מלכים, ה, כו). וכשנכנס בים החכמה היה בו כוח לדעת ולהבין כל סדרי המערכות עליונות ותחתונות ולא נכחד ממנו כל דבר. ובכוח שם אדנ"י ישב על כסא י"י ומלך על העליונים והתחתונים, לפי שחכמת אלהים בקרבו לעשות משפט:

ולפעמים נקרא שם אדנ"י בכינוי **כל**, והטעם לפי שלא יחסר כל בו, שהרי כל מיני השפע והאצילות וכל מיני הברכות והקיום כולן נכנסים בתוכו. ונקרא כ"ל לפי שהכל בו, וכל מיני צורך שיצטרך דבר בעולם אין לבקש אלהות אחרת ולא ממקום אחר, כי הכול כלול בתוך שם זה, וממקום זה יפיק כל שואל רצונו כל אחד ואחד כפי חפצו ורצונו, בהיותו קורא אותו באמת. ועוד כי **יסוד**, המידה שהיא למעלה משם זה, נקראת כל, על עיקרים שעדיין נבאר אותם בעזרת השם. והמידה הזאת הנקראת כ"ל נתנה י"י במתנה לאברהם, כמו שהודענוך, שהרי היא יסוד הברכה והבריכה. ואל זה רמז באמרו: וי"י ברך את אברהם בכל (בראשית כד, א). ומאברהם ליצחק, באמרו: ואוכל מכל בטרם תבא ואברכהו (שם, כז, לג). ומיצחק ליעקב, באמרו: כי חנני אלהי"ם וכי יש לי כל (שם לג, יא) פי' אמר יעקב לעשו: שמא יעלה בדעתך שאני חסר על מה שאני נותן לך? תדע שהרי כל מפתחות הברכה העליונה כולם מסורות בידי, והרי היא כלולה מן הכל, וזהו 'וכי יש לי כל', ולפיכך איני חסר על מה שאני נותן לך כלום:

ולפעמים נקרא שם אדנ"י בכינוי **אבן**, לפי שהוא היסוד לכל הבניינים אשר בעולם, וכל הנמצאים שבעולם הם עליה סמוכים ואליה צריכין. ונקראת **אבן הראשה** (זכריה ד, ז) אשר ממנה יצאו כל המוני מעלה ומטה במעשה בראשית. ונקראת **אבן ספיר** לפי שהיא מקבלת כל הגוונים משאר כל מעלות שעליה ופועלת בנבראים דבר והפכו, פעמים לטובה פעמים לרעה, להחיות ולהמית, להכות ולרפא, להוריש ולהעשיר, וכיוצא בהם. ורמז לדבר: ראו עתה כי אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא (דברים לב, לט). ועוד, לפי שהמידה הזאת שואבת כוח הספירות ומושכת אליה כל מיני האצילות והברכות, ואחר שמושכת מן הברכות מלמעלה חוזרת ונותנת פרנסה ומזון לשאר כל הנמצאים תחתיה, איש כפי הראוי. ועליה נאמר: אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה (תהלים קי"ח, כב). שהרי אברהם יצחק ויעקב נטלו חלקם למעלה ממנה בספירות עליונות אשר עליה, עד שבא דוד והחזיק בה ולקחה למידתו, והוא שאמר 'היתה לראש פנה', לפי שאליה פונים כל הפנים אשר בכל הנמצאות עליונים ותחתונים, בין אותן המעלות שלמעלה ממנה, בין אותן המעלות שלמטה ממנה. שלמעלה ממנה פונים אליה להמשיך לה כוחם והשפעתם וטובתם וברכותם; ושלמטה הימנה פונים אליה לבקש ממנה פרנסתם ומזונותם וקיומם. וזהו סוד 'לראש פנה', והסוד: או מי ירה אבן פנתה (איוב לח, ו). וזוהי המפרנסת את ישראל, וסימניך: משם רועה אבן ישראל (בראשית מט, כד). והאבן הזאת תשוקתה וחפצה ומגמתה אל אבן אחרת עליונה למעלה הימנה, וממנה יבואו לה כל מיני האצילות, ושתיים אבנים טובות הם לישראל, וסימניך: ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל (שמות כח, ט), והסוד: אדנ"י יהו"ה מה תתן לי (בראשית טו, ב) שכינה מושכת מלמעלה למטה, ונמשכת מלמעלה למטה. וכנגד אבן זאת יש אבן אחרת ונקראת **אבן גדולה** (או אבן משכית ועיין דף י"ב ע"א), וכשהיא עומדת על פי הבאר ישראל משועבדים תחתיה, עד בא אשר לו המשפט, וסימניך: ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר (בראשית כט, י), והסוד פרשת ויעקב נסע סכותה (שם לג, יז) ופרשת הנה יום בא לי"י (זכריה יד, א):

ומידת שם אדנ"י נקרא לפעמים בכינוי **בית המקדש**, לפי שהוא הבית שהשם המיוחד שוכן בתוכו. ולפי שהשם קידש הר המוריה והיה חלקו של אדנ"י, נבנה בו בית המקדש, וסימניך: מקדש אדנ"י כוננו ידיך (שמות טו, יז). וזה השם היה שוכן בתוכו, וכל צורות הבית ולשכותיו והיכליו וגגיו ואולמיו כולם היו בצורת סוד אדנ"י, כענין שאמרנו בסוד צורת איברים שבאדם. וכשחטאו ישראל ונסתלקה השכינה, נחרב הבית. וכשבא דניאל והתפלל לפני י"י יתברך כדי לבנות בית המקדש, נתכוון אצל מידה זו ואמר: והאר פניך על מקדשך השמים למען אדנ"י (דניאל ט, יז), באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. כלומר, בנה בית המקדש שהוא הכיסא וההיכל ללשם אדנ"י. ומה שדרשו ז"ל במסכת ברכות: למען אדנ"י, למענך מיבעי ליה; אלא למען אב שקראך אדון אמת ויציב. כי המידה הזאת היתה שומרת לאברהם ולוחמת מלחמותיו, בסוד: ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם (בראשית יד, טו), ובסוד: מי העיר ממזרח צדק יקראוהו לרגלו (ישעיהו מא, ב), כמו שנבאר במילת צדק בעזרת השם:

ולפעמים נקראת מידה זו **שכינה**, והיא היתה שוכנת עם ישראל תמיד משעת עשיית המשכן, כאמרו: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח). וצריך אתה לדעת עיקר גדול. דע, בתחילת בריאת העולם עיקר שכינה בתחתונים היתה, שהרי מערכת כל הנבראים על סדר המעלות היו עליונים כנגד עליונים, תחתונים כנגד תחתונים. ולפיכך היתה שכינה שרויה בתחתונים, ובהיות השכינה למטה נמצאו שמים וארץ אחדים, וזהו לשון ויכולו השמים והארץ וכל צבאם (בראשית ב, א), שנשתכללו אלו מאלו ונתמלאו אלו מאלו, והיו הצינורות והמקורות פועלים בשלימותם ונמשכים מלמעלה למטה. נמצא י"י יתברך ממלא מלמעלה למטה, וסימניך: השמים כסאי והארץ הדום רגלי (ישעיהו סו, א). נמצא שי"י יתברך היה שרוי במיצוע שוה בין העליונים ובין התחתונים. בא אדם הראשון וחטא, נתקלקלו השורות ונשתברו הצינורות ונפסקו הבריכות, ונסתלקה שכינה ונתפרדה החבילה. באו אברהם יצחק ויעקב עליהם השלום, התחילו להמשיכה למטה ותיקנו לה ג' כסאות, והמשיכוה קצת המשכה ועשו גופותיהם כסאות לשכינה, אבל לא נמשכה השכינה בארץ לדירת קבע, אלא לדירת עראי, והיתה יושבת על גביהם. והסוד: ויעל אלהים מעל אברהם (בראשית יז, כב), רוצה לומר מעל אברהם ממש. וביעקב ויעל מעליו אלהים (שם לה, יג) ועל זה אמרו: האבות הם המרכבה. נמצא השכינה בימיהם פורחת באוויר, ולא מצאה מנוח לכך רגלה בארץ כאשר בתחילת הבריאה. בא משה רבינו עליו השלום וכל ישראל עמו ועשו משכן וכלים, ותיקנו קלקול הצינורות, וסידרו את השורות, והתקינו את הבריכות, והמשיכו

מים חיים מבית השואבה והחזירו השכינה לשכון בתחתונים, באוהל, אבל לא בקרקע כאשר בתחילת הבריאה, וסוד זה הוא: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח). ונמצאת השכינה כאכסנאי הולך ממקום למקום, ולזה אמר 'ושכנתי בתוכם' ולא אמר 'ושכנתי למטה', אלא בתוכם, בדמיון אכסנאי. כלומר, בכל מקום שילכו ישראל אלך עמם ואשכון בתוכם, אבל לא במקום קבוע, וזהו סוד: ויהי בנסוע הארון וגו' (במדבר י, לה) ועל דרך זה הסוד נצטער דוד וביקש לקבוע מקום לשכינה למטה במקום קבוע, וזהו סוד: אשר נשבע לי"י נדר לאביר יעקב אם אבא באהל ביתי וגו' אם אתן שנת לעיני עד אמצא מקום לי"י משכנות לאביר יעקב (תהלים קלב). וכתוב: כי בחר י"י בציון אוה למושב לו זאת מנוחת עדי עד (שם, יג יד). ולפי שביקש דוד לקבוע מקום למנוחת השכינה ואמר קומה י"י למנוחתך אתה וארון עוזך (שם, ח), ישירו מחשבותיו לפני השכינה ושלח ואמר לו י"י יתברך ביד נתן הנביא: לך ואמרת אל עבדי אל דוד כה אמר י"י האתה תבנה לי בית לשבתי כי לא ישבתי בבית למיום העלותי את בני ישראל ממצרים ועד היום הזה, ואהיה מתהלך באהל ובמשכן בכל אשר התהלכתי בכל בני ישראל הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל וגו' למה לא בניתם לי בית ארזים וגו' (שמואל ב, ז). ובמקום אחר כתוב: רק אתה לא תבנה הבית, כי בנך היוצא מחלציו הוא יבנה הבית לשמי וגו' (דברי הימים ב, ו). מה עשה דוד המלך? הכין כסף וזהב, ונחושת וברזל, עצים ואבני שוהם ומילואים, ואבני פוך ורקמה וכל אבן יקרה ואבני שוהם לרוב, וסידר כל מערכת והמקדש וכל בתיו וגנזכיו ועליותיו וחדריו, העזרות והאולם וההיכלות ושאר כל תבנית הבית, וחצרותיו ולשכותיו, הכול קיבל ברוח הקודש, וצורת כל מקום ומקום, ושיעור הכסף והזהב ואבנים טובות, ושאר כל הדברים הצריכים לו, במשקל במידה ובמשורה, הכול כפי סדרי המערכת וצורך השכינה, כמו שכתוב: ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם ואת בתיו וגנזכיו ועליותיו וחדריו הפנימים ובית הכפורת. ותבנית כל אשר היה ברוח עמו לחצרות בית י"י ולכל הלשכות סביב לאוצרות בית האלהים ולאוצרות הקדשים ולמחלקות הכהנים והלוויים ולכל מלאכת עבודת בית י"י ולכל כלי עבודת בית י"י. לזהב במשקל לזהב לכל כלי עבודה ועבודה לכל כלי הכסף במשקל לכל כלי עבודה ועבודה. ומשקל למנורות הזהב ונרותיהם זהב במשקל מנורה ומנורה ונרותיה ונרותיה הכסף במשקל למנורה ונרותיה כעבודת מנורה ומנורה. ואת הזהב משקל לשולחנות המערכת לשולחן ושולחן וכסף לשולחנות הכסף. והמזלגות והמזרקות והקשות זהב טהור ולכפורי הזהב במשקל לכפור וכפור ולכפורי הכסף במשקל לכפור וכפור. ולמזבח הקטורת זהב מזוקק במשקל ולתבנית המרכבה הכרובים זהב לפורשים וסוככים על ארון ברית י"י. הכול בכתב מיד י"י עלי השכיל כל מלאכות התבנית (שם א, כח). הרי לך כי דוד עליו השלום סידר כל צורת בית המקדש ומשקל כל דבר ודבר על פי י"י יתברך, והכול תבנית המרכבה עליונה, כסא ומעון לשכינה. אחר כך בא שלמה ובנה את הבית וסידר כל המערכות והצורות, כפי שסידר לו דוד אביו עליו השלום, ואז ירדה שכינה למטה ושכנה בבית עולמים. וזהו שכתוב: אז אמר שלמה י"י אמר לשכון בערפל בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים (מלכים, ח, יב). וכתוב: ועתה י"י אלהי ישראל יאמן דברך אשר דיברת לעבדך לדויד, כי האמנתי שישב אלהים את האדם על הארץ הנה שמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי וגו' (דברי הימים ב, ו, יז-יח) ועתה קומה י"י אלהים למנוחתך אתה וארון עוזך וגו', י"י אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דויד עבדך (שם, מא-מב), וכילות שלמה להתפלל והאש ירדה מן השמים ותאכל העולה והזבחים וכבוד י"י מלא את הבית (שם ו, א). נמצאת השכינה חוזרת למנוחתה בארץ בבית עולמים, ואז חזרו הצינורות והמשכות כולם להריק ברכה בבית המקדש, והיינו דכתיב: כטל חרמון שיויר על הררי ציון כי שם צוה י"י את הברכה חיים עד העולם (תהלים קלג, ג), וכתוב: מציון מכלל יופי אלהים הופיע (שם נ, ב). ומבית המקדש היו כל הצינורות נמשכות לכל הארצות כולן, לשבעים משפחות כנגד שבעים שרים, ומירושלים היו נוטלין פרס, כמו דכתיב: ונברכו בך כל משפחות האדמה (בראשית יב, ג). ולפי שהיה שלמה יודע דרך המשכת השפע מירושלים לכל המקומות, אמר: עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי (קהלת ב, ה). וכי אפשר במקום אחד שיצמחו בו כל מיני אילנות שבעולם? אלא היה יודע שלמה איזה גיד נמשך לכוש, נטע בו פלפלין; וכן לכל צד וצד, והיינו דכתיב: מציון מכלל יופי אלהים הופיע (תהלים נ, ב), מציון, משתיתו של עולם ואם כן נמצאת השכינה משלחת הברכה כפי השיעור הראוי לכל הארצות מבית המקדש:

ועתה יש לנו להודיעך כי השכינה מיוחדת לישראל לבד, והיינו דכתיב: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח), וכתיב: אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם (שם כט, מו), וכתיב: ונתתי משכני בתוכם (ויקרא כו, יא). והסוד, כבר הודענוך כי זה הוא היכל ששם יהו"ה יתברך שוכן בתוכו, וי"י יתברך אמר לישראל קחו לכם משכני שאני שוכן בו ולא אפרד מכם לעולם; ואף על פי שאתם מקבלים טומאה, אין שכינתי נבדלת מכם. והיינו דכתיב: השוכן אתם בתוך טומאותם (ויקרא טז, טז) וכשנתן י"י יתברך לישראל המתנה הזאת ושרתה שכינה ביניהם, נמצאו כל אוצרות השם יתברך וגזיו וחדריו, וכל מיני שפע וכל אצילות ברכה, נמצאים ביד ישראל. ומסר ביד ישראל מפתחות כל אוצר ואוצר לפתוח ולקבל כל שפע וברכה מאת השכינה, וזהו שנאמר: ונתתי משכני בתוכם והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלהי"ם (שם כו, יא יב). וכאילו השכינה משכנו ומשכנו של הקב"ה יתברך ביד ישראל, וכשחטאו ישראל לפניו ונחרב הבית, הרי זה המשכון שלו ממשכנו ביד ישראל ומוליכו עמהם בגלות, והסוד: אלה פקודי המשכ"ן משכ"ן העדו"ת (שמות לח, א). והיינו דאמרין: חביבין ישראל, שבכל מקום שגלו שכינה עמהם. גלו למצרים שכינה עמהם, שנאמר: הגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים (שמואל ב, כז), וכתיב: אנכי ארד עמך מצרימה (בראשית מו, ד) גלו לבבל שכינה עמהם, שנאמר: למענכם שלחתי בבלה (ישעיה מג, יד). גלו לעילם שכינה עמהם, שנאמר: ושמי כסאי בעילם (ירמיה מט, לח). גלו לאדום שכינה עמהם, שנאמר: מי זה בא מאדום וגו' (ישעיה סג, ג). וכשהן חוזרין שכינה עמהם, שנאמר: ושב י"י אלהיך את שבותך ורחמך (דברים ל); והשיב לא נאמר, אלא ושב. ואומר: אתי מלבנון כל"ה (ש"ה ד, ח). רבי מאיר אומר: משל למלך שאמר לעבדו אם תבקשני הריני אצל בני, שנאמר: השוכן אתם בתוך טומאתם (ויקרא טז, טו), בטמאם את משכני אשר בתוכם (שם טו, לא), ואומר: ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם (במדבר ה, ג), ואומר: ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה וגו' כי אני יי שוכן בתוך בני ישראל (במדבר לה, לד) ונקראת מידה זו **אהל מועד** בכל התורה כולה. וכלל הדבר, כי זהו בית יהו"ה, ובו שוכן. והיינו דכתיב: ויקרא אל משה וידבר יהו"ה אליו מאה"ל מוע"ד לאמר (ויקרא א, א). כל מי שמדבר עמו, על ידי אה"ל זה מדבר עמו, אבל משה רבנו עליו השלום נכנס בתוך האהל ומדבר עם יהו"ה פנים אל פנים, שנאמר: ובבא משה אל אה"ל מוע"ד לדבר אתו (במדבר ז, פט); ותרגום אהל, משכנא, הוא סוד שכינה. וענין מועד, מלשון בית הוועד וזימון; כלומר שהשם מזומן תמיד בו הוא בית הוועד שלו, והיינו דכתיב: ונועדתי לך שם (שמות כה, כב). ולפעמים נקראת מידה זו **צדק**, ולפי שהשכינה היתה תמיד בירושלים משנבחר בית עולמים, אמר: מלאתי משפט צדק ילין בה (ישעיהו א, כא). וענין צדק, צריך אתה לדעת כי המידה הזאת נקראת בית דין של מטה, שמקבלת שפע מבית דין של מעלה שהוא מידת הגבורה והפחד הנקרא אלהי"ם:

ולפעמים נקראת מידה זו **אלהי"ם** כשהיא מתמלאת ושואבת ממידת הגבורה והפחד"ד, ואז היא עושה דין ומשפט בעולם, אם לחרב אם לשלום, אם לרעב אם לשובע, אם למוות אם לחיים, אם לחולי אם לבריאות. וכן בשאר כל הדינים שבעולם, ממידה זו נמשכין כששואבת ממידת הגבורה והפחד. וזוהי המידה הלוחמת מלחמות י"י, וששים גבורים סביב לה כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה, להשמיד להרוג ולאבד, ולהחריב הארצות ולעקור המלכויות ולנקום נקמות. וביד המידה הזאת שנקראת צד"ק מסורים כמה מחנות וכמה חיילות הנקראים אנשי המלחמה, בעלי רמחים וקשתות וחצים וחרבות ואבני בליסטראות, ללחום ולעקור ולהשמיד. והמידה הזאת הלכה עם אברהם אבינו ע"ה במלחמת המלכים והיא השמידה אותם מלפניו וניצח המלחמה, דכתיב: מי העיר ממזרח צד"ק יקראהו לרגלו יתן לפניו גוים ומלכים ירד יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו (ישעיהו מא, ב). ולפעמים נקראת **חרב נוקמת נקם ברית**, וזו היא המידה שהיתה תמיד שוכנת בירושלים, מייסרת את ישראל תמיד, כמו הדיין הקבוע לדין. וכשהיתה מייסרת אותם, היתה גובה מהם חובותיהם ופשעיהם וחטאתם עד שהיו כולם צדיקים. ולפיכך אמרו שנקראת צדק, על שהיא גובה מהם פשעיהם ומצדקת אותם. וזהו שאמר ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון (שם לג, כד). ופירוש הפסוק הזה: אל יאמרו האנשים השוכנים בירושלים, למה אנו חולים תמיד ביסורין. לפי שהמידה הזאת בית דין צדק שוכנת שם תמיד, והיא רוצה לזכותם ולגבות מהם חובותם מכל פשעיהם וחטאתם, כדי שיהיו צדיקים ומזומנים לחיי העולם הבא, וזה פירוש 'ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון'. כיוצא בדבר: רק אתכם ידעתי

מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם (עמוס ג, ב). ולפי שהמידה הזאת הנקראת צדק היתה תמיד בירושלים ופוסקת הדין, לא לן אדם בירושלים ועון בידו, לפי שגובה בכל יום חובות אותו היום כדי שלא יתרבו חובות על אנשי ירושלים. והיינו דכתיב: צד"ק ילין בה (ישעיהו א, כא). ולפי שהמידה הזאת היא בית שער להיכנס לשם יתברך, והיא המבחנת בין הצדיקים והרשעים ואינה נותנת לרשעים רשות להיכנס, היה דוד שמח כשהיה בשלום עימה, ועל ידה היה נכנס להקביל פני י"י יתברך, והיינו דכתיב: אני בצדק אחזה פניך (תהלים יז, טו). ולפעמים שואבת המידה הזו ממידות החסד והרחמים ומתמלאת רחמים על ישראל, והיא עושה הדין מצד החסד והרחמים. ואותו הדין נקרא משפט והוא מעורב בחסד וברחמים, ולפיכך אמר: מלאתי משפט צד"ק ילין בה (ישעיהו א, כא), וכתיב: צד"ק ומשפט מכוון כסאך (תהלים פט, טו), ועל זה אמר: יסרני י"י אך במשפט אל באפך פן תמעיטני (ירמיהו י, כד). וזו היא המיוחדת לבית דין של ארץ ישראל, דכתיב: והוא ישפוט תבל בצדק (תהלים ט, ט). ושאר האומות נדונים בבית דין של מעלה הנקרא מישרים, דכתיב: ידין לאומים במישרים (שם). ופירש, שאותן בתי דינים שדין את אומות העולם אין דנין בחסד ורחמים אלא מידה במידה, אין שם סליחות עון ופשע אלא מידה במידה ממש. אבל מידת צד"ק מיוחדת לבית דין של ישראל, שנאמר: שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ושפטו את העם משפט צדק (דברים טז, יח), וכתיב: צד"ק צד"ק תרדוף, צדק עליון (בינה) וצדק תחתון (מלכות), בסוד אדנ"י יהו"ה. וסמוך לו: 'למען תחיה', כנגד צד"ק עליון; 'וירשת את הארץ', כנגד צד"ק תחתון:

ולפי שהמידה הזאת, הנקראת צד"ק, מקבלת מבית דין של מעלה ודנה את ישראל, נקרא **אדנ"י**, וביקש משה עליו השלום אותה לבית דין לישראל ואמר: אם נא מצאתי חן בעיניך אדנ"י ילך נא אדנ"י בקרבנו כי עם קשה עורף הוא וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו (שמות לד, ט). אבל שאר האומות דינן בבית דין של מעלה ונפרעין מהם על ידי מלאך או שר, ואין שר ומלאך יכול למחול ולשנות, כמו שכתוב: הנה אנכי שולח מלאך לפניך וגו' השמר מפניו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם (שם כג, כ). אבל במידת צדק שהיא אדנ"י, והוא בית דין של ישראל, מה כתיב? לאדנ"י אלהינו הרחמים והסליחות כי מרדנו בו (דניאל ט, ט), וכתיב: אדנ"י "שמעה אדנ"י" סלחה אדנ"י "הקשיבה ועשה אל תאחר (שם, יט). ופירש, דע כי מצוות לא תעשה שאדם עומד עליהם לדין להיפרע ולהינקם ממנו הם שס"ה, כמניין ימות השנה שאדם יכול לעבור בהם שהם גם כן שס"ה. הנה שבכל יום ויום אדם עומד לדין על מעשיו, אבל מידת אדנ"י מרחמת ובה נקבל סליחה לכל עון ולכל חטאת. ולפיכך תמצא בפסוק ג' פעמים אדנ"י וסמך להם שס"ה כנגד מצוות לא תעשה. וכשהמידה הזאת רוצה לגזור דין על ישראל, מתמלאת חסד ורחמים וכמה פעמים מהפכת מידת הדין למידת רחמים, כמו שכתוב: איך אתנך אפרים אמגנך ישראל איך אתנך כאדמה אשימך כצבאים נהפך עלי לבי יחד נכמרו נחומי (הושע יא, ח). ולפי שלא היו ישראל רוצים לחזור בתשובה, ואי אפשר שלא לגמור את הדין, היתה מידה זו מצטערת. אבל מכל מקום אף על פי שבית דין זה הנקרא צד"ק דן את ישראל, דן אותם כמו האב לבן ומיסר אותם ברחמים, כמו שכתוב כי אשר יאהב י"י יוכיח (משלי ג, יב). ולפי שהמידה הזאת היא בית דין של ישראל והיא הנוקמת נקמתם, נקראת בכל התורה **אני**, וכמה פעמים היא מזהרת את ישראל שלא יחטאו ושייראו לעמוד לדין לפניו, לפי שאי אפשר שלא לגמור את הדין. ועל זה נאמר בכל מקום: ויראת מאלהיך אני י"י (ויקרא יט, לב), כלומר יש לך לירא ולפחד מן הדין שלי, ואף על פי שהוא דין מעורב ברחמים. ועל יסוד זה נאמר: ואם תלכו עמי בקרי והלכתי אף אני עמכם בקרי ויסרתי אתכם אף אני (שם כו, כא). ומה שאמר שבע על חטאתיכם, לפי שזאת המידה **באר שבע** נקראת, ויש בה בארות מלאות פח"ד וגבורה ודין והם בארות יצחק, דכתיב: ויעל משם בא"ר שב"ע (בראשית כו, כב). ויצחק הוא המושך למידת אדנ"י הדינים שהם בשבעה נחלים, מהם בדין ומהם ברחמים. והיינו דכתיב: אני אמית ואחיה מחצתי ואנ"י ארפא (דברים לב, לט). ולפי שהמידה הזאת נוקמת נקמתן של ישראל ולוחמת מלחמותם, היא עשתה מכת בכורות במצרים והוציאה ישראל בכוח צד"ק העליון שעליה נקראת **יובל**. וכשעשתה מכת בכורות, לא בא עמה לא מלאך ולא שר ולא דבר אחר, והיינו דכתיב: ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני י"י (שמות יב, ב). ודרשו רבותינו ז"ל; ועברתי בארץ מצרים, אני"י ולא מלאך והכתי כל בכור, אני"י ולא שרף ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, אני"י ולא השליח, אני"י אני"י הוא ולא אחר. ולפיכך מזהיר את

ישראל ואומר: במידה זו גאלתי אתכם, במידה זו אני דן אתכם, והיינו דכתיב אני י"י אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים (ויקרא יט, לו), וחזר ואמר בסוף הפסוק "אני י"י אלהיכם". הלא תראה פסוק זה ראשו וסופו אני י"י, אחד לרחמים ואחד לדין:

ולפי שהמידה הזאת היא מושלת על כל הנבראים בעולם, והוא הפרנס הגדול שכל היצורים צריכים לו, נקראת בתורה בלשון **מלכות**, לפי שכל ענייני המלך י"י וכל מעשיו כולן נעשין על ידי מידה זו, והיינו דכתיב: כי לי"י המלוכה ומושל בגוים (תהלים כב, כט), וענין מלוכה ואדנות כולם מורים ממשלה ושלטנות. אלא ששם אדנ"י, שהוא שם האדנות, הוא מורה ומעיד על דרך קבלת השפע והכח משם אהי"ה יהו"ה יתברך. ולשון מלכות הוא דרך ממשלה בכוח הדין היוצא בכוח שם אדנ"י, כי באותיות רי"ו שהם בתוך ד"נ שמות ההו"ה בשם אדנ"י, ד"ן ידין עמו (בראשית מט, טז). ולפי שהמידה הזאת היא נוקמת נקם ברי"ת, ולא גמר שאלו מצותה, מאסה בו ונמסרה לדוד ונקרא **מלכות בית דוד**, והיא היתה הולכת תמיד עם דוד ועושה מלחמותיו ומנצחת אויביו, ועל זה אמר: ארדפה אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם ואכלם ואמחצם ולא יקומון (תהלים יח, לח). ובמידה הזאת היה דיבוקו של דוד וממנה ירש המלכות, ובה היה מתחנן ומשתטח באומרו: אליך י"י אקרא ואל אדנ"י אתחנן (שם ל, ט), ובה היה לוחם עם אויביו באמרו: העירה והקיצה למשפטי אלהי ואדנ"י לריבי (שם לה, כג), ראיתה י"י אל תחרש אדני אל תרחק ממני (שם, כב). ואליה היתה תשוקתו באמרו: אדנ"י נגדך כל תאותי (תהלים לח, יא), וכתיב: כי לך י"י הוחלתי אתה תענה אדנ"י אלהי (שם, יז), ועתה מה קויתי אדנ"י תוחלתי לך היא (שם לט, ח). ובכל עת צרותיו, במידה הזאת היה מתדבק בה באומרו: ביום צרתי אדנ"י דרשתי (שם עז, ב), וכתיב: חנני אדנ"י כי אליך אקרא כל היום (שם פו, ג). ולפי שהמידה הזאת היא בגלות עם ישראל, אנו אומרים 'ומלכו' ת בית דוד משיחך במהרה תחזירנה למקומה':

ולפעמים נקראת המידה הזאת **נשר**, והטעם כי לפעמים היא עשירה מלאה כל טוב, בהיות ישראל צדיקים, מושכים אליה מכל המעלות העליונות כמה מיני שפע ואצילות וברכה וחסד ורחמים מכל הספירות שעליה; ובהיות ישראל נסוגים מדרכי י"י אז המידה הזאת חסרה ודלה ושפלה, והיא כעלה נובלת עליה ובגנה אשר מים אין לה, ואז היא כאילן שנוש"ר פירותיו, ואז ישראל דלים ושפלים בזוים שלולים לחרפה ולקלס. שהרי כשאין המידה הזאת יונקת מלמעלה, אינה יכולה להניק את ישראל ונקראת נשר, מלשון אילן שמשיר את פירותיו. והסוד הזה הנני מעירך עליו. כבר הודעתך כי עיקר שכינה בארץ, וסימניך: והארץ הדום רגלי (ישעיהו סו, א), וכשהשכינה מקבלת שפע מברכות של מעלה נקראת **מקוה המים**, ונשאינה מקבלת ברכות נקראת **יבשה**, וסימניך: ויקרא אלהים ליבש"ה ארץ ולמקו"ה המי"ם קרא ימים (בראשית א, יא). וכשהמידה הזאת היא יבשה וחסרה אז ישראל הם ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל, והם נשורים ממנה, שהרי ישראל הם כמו העליון, והיא כמו גוף האילן. והמידה הזאת פעמים עשירה ופעמים חסרה, פעמים מלאה פעמים ריקנית, וזהו סוד: כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף (דברים לב, יא). וכשישראל חוזרים בתשובה, מחדשים אותה כנש"ר כאשר בתחילה; כשמתקנות הצינורות ומשפיעין אליה הברכות ומתמלאת על כל גדותיה, אזי היא מתחדשת ומתעשרת, ועל זה נאמר: המשביע בטוב עדיך תתחדש כנש"ר נעורייכי (תהלים קג, ה). והמידה הזאת הנקראת נש"ר יש לה כמה נשרי"ם בעלי כמה כנפיים, ונקראת נשר"י המרכבה, וכולן מגינות על ישראל ופורשין כנפיהם על ישראל ומצילין אותם מכמה צרות. והנש"ר הזאת עם כל שאר מחנותיה, הנקראים נשרי המרכבה, הגינו על ישראל במצרים והוציאו אותם מתחת סבלותם, והסוד: אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים (שמות יט, ד). וכל אלו המחנות הנקראים נשרי המרכבה מעלתם ומלואם בעלות ישראל בתורה ובמצוות, וירידתם וחסרונם בהתרחק ישראל מן התורה ומן המצוות.

ולפי שהמידה הזאת צריכה להיותה נקשרת עם המעלות שעליה כדי שיבאו לה מיני שפע וברכה מהם, נתן השם לישראל כוח לקשור אותה עם המעלות שעליה, וזהו סוד שנקראת **תפלה של יד**, ועל זה נאמר: וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך (דברים ו, ח). והקורא בשחר קריאת שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו ואין לו דרך להיכנס תפילתו, שהרי תפיל"ה תלויה בתפיל"ה; כלומר, תפיל"ה תלויה בתפיל"ה של יד, ותפילת היד פותחת השערים בשחר להיכנס כל תפילות אותו היום לפני ה' יתברך, ולפיכך צריך תפילין בקריאת שמע של שחרית. והתקינו לקרא קריאת שמע ואחר כך להתפלל לפי שהתפילה של יד בקריאת שמע

פותחת שערי התפילה, ולפיכך קריאת שמע קודמת לתפילה. ובשבתות ובימים טובים אין צריך תפילין, שהרי עניינים אחרים גדולים יש באותן הימים והשערים כולם פתוחים. משל למה הדבר דומה? כשיש המלך אין צריך לחותמו, ולפיכך יצאו שבתות וימים טובים שהן בעצמן או"ת ואין צריך וקשרתם לאו"ת.

והלשון שהוא סימן למידה זו בתורה נביאים וכתובים הוא לשון **כה**. והמידה הזאת לפי שהיא הפותחת לכל המעלות היא סוד רוח הקודש, וממנה נכנסים הנביאים לעולם הנבואה, ומשתמשין בה הנביאים הרבה. וזהו שאומרים הנביאים במקומות הרבה בכוני שכינה: כה אמר יהו"ה. והמידה הזאת, כמו שהודענו, אברהם אבינו עליו השלום התחיל להחזירה למטה, והוא התחיל לקרא בשם אדנ"י באמרו: אדנ"י יהו"ה מה תתן לי (בראשית טו, ב), והשיב יהו"ה יתברך כי בכל מערכות הכוכבים ושאר כל צבאות עולם, עליונים ותחתונים, אין לו זרע זולתי בכוח המידה הנקרא כ"ה, שהיא שער התפילה ובה יפיק כל שואל שאלתו לשנות כוח המזלות, והיא המהפכת מידת הדין לרחמים ומביאה תחת מוות חיים, תחת חולי רפואה, תחת עקרות זרע, לפי שהכל תלוי בה והיא פת"ח עינים. ולפי שהכול תלוי במידה הזאת הנקראת כה, אמר לו יהו"ה יתברך לאברהם: כ"ה יהיה זרעך (שם ה), כלומר, מן המידה הזאת תיכנס למקור כל המקורות ומעיין כל התולדות, עד המקום הנקרא **כתר עליון**, מזל כל המזלות שממנו נוזלים מים חיים לכל המזלות ובכך יהיה לך זרע. וזהו המזל שאפילו ספר תורה שבהיכל תלוי בו, ולא כמחשבת החושבים כי על מזל הכוכבים אומרים. ומה שארז"ל בפ' מי שהחשיך כמה ענינים נוראים ונפלאים כלולין בהן:

ולפי שהמידה הזאת ירש אותה אברהם אבינו באמרו: והיה ברכה (שם יב, ב). ובסוף: ויהו"ה ברך את אברהם בכל (שם כד, א), הוצרך השם יתברך למסור ביד ישראל המפתחות לפתוח הברכה הזאת. ומסר ביד הכהנים מפתחות עליונים להמשיך הברכות והשפע והאצילות מכל המעלות והספירות העליונות לברכה זו הנקראת כה, וצוה ברכת כהנים: דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כ"ה תברכו את בני ישראל (במדבר ו, כג). וכשהמידה הזאת מתברכת ומתמלאת אזי יבוא השפע והאצילות לישראל, וסימניך: ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם (שם כז). ועל סוד ברכת כהנים במידת כ"ה אמר דוד עליו השלום: יודוך י"י כל מעשיך וחסידיך יברכוכ"ה (תהלים קמה, י), מלא בה"א, כלומר יברכו כ"ה. וזו היא תפילה של יד שאמרנו, ועליה אמר בתורה: והיו לאות על ידכ"ה (שמות יג, טז), מלא בה"א. ומה שאנו קושרים תפילה של יד בשמאל לפי שממדת שמאל, שהיא מידת הפחד והגבורה, נמשך הכוח למידת כה. ולפי שמידת כ"ה היתה עושה מלחמותיו של דוד עליו השלום, אמר: כי בכ"ה ארוץ גדוד (תהלים יח, ל). לא אמר בך, אלא בכ"ה מלא, שבכוח מידה זו הכה דוד ורדף את כל אויביו. וזו היא שעשתה מלחמתו של אברהם עליו השלום במלכים, כמו שפירשנו במידת צד"ק:

והמידה הזאת היא המחדשת אותות ומופתים בעולם ועשתה במצרים עשר מכות. וצריך אני להאיר עיניך בטעם זה. דע שכבר אמרו שארץ מצרים שנייה לארץ ישראל, ושר של מצרים מגדולי שרי האומות הוא, עד שנטל חלקו הבכורה, ראש המזלות, והוא טלה, וצומח בניסן שהוא ראש החדשים, והוא בדמיון בכור ל"ב מזלות, כאמרו: החדש הזה לכם ראש חדשים (שמות יב, ב). ולפי שפרעה היה אדוק ודבוק בשר שלו ולא היה לו חלק בשם יהו"ה יתברך, לפי שהשר שלו מיוחד לו, הוצרך השם יתברך לשלוח לו ביד משה רבינו עליו השלום שיודיעהו שיש בעולם אדון ומושל על כל השרים ועל כל צבאות עולם, והוא יהו"ה יתברך, ושישראל הם חלקו ונחלתו, ושהוא מתרה בו לשלוח אותם לפי שישראל אינם חלק מזל או כוכב אלא חלק יהו"ה יתברך. ואמר למשה שאין דרך ליכנס לידיעת שם יהו"ה יתברך, אלא אם פותח לו השער הראשון שהוא כ"ה. ומתוכו יתגלה שם יהו"ה יתברך, כי הוא היכלו וביתו, וזהו אמרו: ויאמר אלהי"ם אל משה אלהי"ה אשר אלהי"ה ויאמר כ"ה תאמר לבני ישראל אלהי"ה שלחני אליכם (שם ג, יד). וכפל דבר זה פעם שנית ואמר: ויאמר אלהי"ם אל משה כ"ה תאמר אל בני ישראל יהו"ה אלהי אבותיכם וגו', זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור (שם טו). מהו זה שמי וזה זכרי? אף על פי שיש במקום הזה כמה עיקרים וכמה סודות, העיקר האחד הוא: 'זה שמי', יהו"ה, ולפיכך 'לעלם' חסר וי"ו, כלומר צריך אתה להעלים שם יהו"ה בקריאתו, שאסור להזכירו באותיותיו רק במקדש כדאמרין במקדש ככתבו ובמדינה בכנויו. 'וזה זכרי' הוא שם אדנ"י, שהוא היכלו של יהו"ה והוא כינוי לקריאתו, כלומר בכל מקום שאתם מוצאים שם יהו"ה בתורה, הזכירו אותו בכינוי אדנ"י. וזהו שאמרו חז"ל: לא כשאני נכתב אני נקרא, אלא אני נכתב יהו"ה ואני נקרא אדנ"י, והנה כשכתב בכאן לשון כ"ה, בשני מקראות שבהם

אהי"ה יהו"ה, הודיע כי כ"ה הוא הפתח להם להיכנס לשניהם, כמו שהודענוך במה שכבר פירשנו, שהן ג' שמות: אהי"ה למעלה (כ"ע), יהו"ה באמצע (ת'), אדנ"י למטה (מ'). ולפיכך הזכרת שם יהו"ה נקראת בשם אדנ"י שהוא היכלו, ולפיכך כתב בשני הפסוקים, שבהן אהי"ה יהו"ה, לשון כ"ה. וכשהלך משה אצל פרעה בשליחות השם יתברך התחיל במילת כ"ה, לפי שהוא הפתח להיכנס לשם יהו"ה יתברך. וזהו שכתוב: ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כ"ה אמר יהו"ה אלהי ישראל שלח את עמי וגו' (שם ה, א), והשיב פרעה: מי יהו"ה אשר אשמע בקולו, לא ידעתי את יהו"ה (שם ב). אמר לו משה רבנו עליו השלום: אם אינך יודע שם יהו"ה, דע כי הפתח הראשון שנכנסין לידיעתו היא המידה הנקראת כ"ה, ובה נבראו שמים וארץ, והיא המחשבת אותות ומכות גדולות לכל הפושעים והמורדים בו, וזהו סוד שאמר לו: והנה לא שמעת עד כ"ה, כ"ה אמר י"י בזאת תדע כי אני יהו"ה הנה אנכי מכ"ה במטה אשר בידי (שמות ז, טז יז). וכל מכה ומכה באה ממידת כ"ה והיתה של חמש מכות באמת, כי כן הדין. וזו היא בעצמה שעשתה מכות בכורות, כי אלהי מצרים כמו בכור הוא לשאר כל השרים, והך הכפתור וירעשו הסיפים (עמוס ט, א). ולפיכך כשחטא אדם בעבירות הרבה מן התורה, מידת כ"ה מזמנת להכותו ולהלקותו ולהינקם ממנו על העבירות שעשה. וציווה השם יתברך להלקותו בבית דין שלנו על מספר ר"ז עבירות, על כל אחת ואחת מלקות ארבעים, כדי שלא יבואו ישראל לידי מלקות כ"ה, שהרי הוא חזק ואמץ יותר ממלקות שלנו. ולפי שידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו (ישעיה א, ג) כשהיא מלקה החוטאים היא מלקה על ידי שו"ר וחמו"ר, ולפיכך ראויה להיות רצועת הלוקים בלולה משור וחמור. וכשהמידה הזאת שואבת ממידת הגבורה והפחד ומתמלאת מהן, אזי היא מחרבת מדינות ומשלחת מכות לכל בני העולם. ולפיכך ציווה השם את ישראל ואמר: היזהרו במידת כ"ה פן תימלא אף וחימה ממידת הפחד והגבורה, ואתם צריכין למשוך אליה רחמים וברכות פן תחריב העולם, וזהו סוד: כ"ה תברכו את בני ישראל (במדבר ו, כג). כלומר, המשיכו אליה הברכות והחסד והרחמים כדי שתברכו אותם, והיזהרו מן ההיפך שהרי המלקות שלה קשה הוא, ולפיכך: ארבעים יכנו לא יוסיף (דברים כה, ג). מאי לא יוסיף? כלומר, אם יקבל החוטא מלקות ארבעים לא יבא לידי מלקות של מידת כה, שיש בה כמה תוספות על מלקות שלכם. 'פן יוסיף להכותו על אלה', כלומר, אם לא יקבל מלקות ארבעים בעולם הזה יבוא לידי מלקות הבא מכ"ה רבה, וזהו מאמר חז"ל אל תקרי מכה רבה אלא מכ"ה רבה, וסימניך: ר' ב'ה' הוא רמז ר"ז מלקיות שבתורה. וגם דרשו חז"ל ארבעים יכנו לא יוסיף, ארבעים חסר אחת, והכול תלוי בכתוב. והנה כשבא משה רבנו עליו השלום להודיע מכת בכורות, רמז כי היא במידת כ"ה ואמר: כ"ה אמר יהו"ה כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים ומת כל בכור וגו' (שמות יא, ד). וזהו שאמרו חז"ל: ועברתי בארץ מצרים אנ"י ולא מלאך אנ"י ולא שרף וגו':

והמידה הזאת נקראת במעשה בראשית **עץ הדעת**, ובה חטא אדם הראשון ונסתלקה. לפי שהיא מקבלת כל הגוונים, כמו שהודענוך, והיא פועלת בתחתונים כפי אותו הכוח הנמשך אליה מן המעלות שלמעלה הימנה, אם חיים אם מוות, אם טוב אם רע, לפיכך אמרה תורה: ועץ הדעת טוב ורע (בראשית ב, ט), אם טוב, למה רע? ואם רע, למה טוב? אלא נקראת עץ הדעת, וליודעים נעלמות שם יהו"ה יתברך הוא (סוד הדעת מבואר בספר קדוש שפע טל שער ו' ע"ש) הדעת, והמידה הזאת היא עץ של יהו"ה הנקרא דעת, שהיא היכלו וביתו ובה משלח שרשים וכח ברכה ואצילות, ומשם יביא יהו"ה לע"ץ הדעת כל טוב, על ידי מידת צדק הנקראת טוב ואם ח"ו יפסקו הצינורות הבאים על ידי צדק, אזי מושכת ממידת הדין הקשה. ומצד שמאל יש דברים שבהן מתחדשות ר"ע בעולם, וזהו 'טוב ורע'. ואדם הראשון חטא במחשבה ונענש מיתה, וסימניך: ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת הרע (דברים ל, טו). וכתוב: והמה כאדם עברו ברי"ת (הושע ו, ז) וכי איזו ברית נכרת לאדם הראשון? אלא בברית חטא. והמידה הזאת היא נוקמת נקם ברי"ת והיא נפרעת על כל עובר במקצת העריות הכתובות בתורה, כמו שעדיין נעוררך עליו בעזרת השם. והנה בהיות המידה הזאת שואבת ברכות עליונות ומיני שפע ואצילות מע"ץ החיים (זו ת' ב'), על ידי המידה הנקראת א"ל חי, נקראת **ארץ החיים**, והמתים הנקברים בארץ ישראל המיוחדת לה יחיו תחילה. וכל עושה טוב ושומר תורה ומצוות ונדבק במידה הזאת על ידי טהרת האיברים, כמו שהודענוך בהקדמה, נקרא ח"י גם אחרי מותו, וסימניך: ובניהו בן יהוידע בן איש ח"י (שמואל, כג, כ), כתיב ח"י וקרי חיל, ושניהם אדוקים זה בזה. והנה כל הדבק במידה זו זוכה לחיי עד, וסימניך: ואתם הדבקים ביי"י אלהיכם חיים כולכם היום (דברים ד, ד). ומה שדרשו

חז"ל בפסחים: וכי אפשר לו לאדם להדבק בשכינה וכו', הכול אמת ולמדרש באו. אמנם מה שאמר השם יתברך את י"י אלהיך תירא ואותו תעבוד ובשמו תשבע (שם ו, יג), ואומר: אותו תעבוד ובו תדבק (שם י, כ), ואומר ואתם הדבקים ב"י אלהיכם וגו' (שם ד, ד). דע והאמן כי יש ענין בסוד צורת טהרת האיברים, שאפשר לאדם להידבק בשכינה אם היא אש אוכלת, היא האש שבה מתעדנים ומתפנקים הדבקים בה בנשמה הטהורה הנקראת נר י"י, וממנה הדליקו נר הנשמה ובה דבוקה ואליה תשוקתה, וכמו שעדיין נבאר בעזרת השם:

והמידה הזאת נקראת לפעמים **ספר החיים**, והטעם לפי שהוא האוצר שבו נמשכין החיים מחיים עליונים הנקראים חיי העולם הבא, על ידי א"ל חי, והוא כדמיון ספר שבו כותבין. כך המידה הזאת בה מצטיירין כל הצורות למיניהן אם למות אם לחיים, כדכתיב: אני אמית ואחיה (דברים לב, לט), וכתיב: כל הכתוב לחיים בירושלים (ישעיה ד, ד) שהרי גם היא נקראת ירושלים על מידה ידועה. ובעזרת ה' במידת א"ל חי נפרש כל הדברים על סדר הכוונה פירוש מבואר. והמידה הזאת היא מסויימת בתורה במילה מיוחדת, להודיע שעל ידיה ישראל מקבלים כל טוב וכל שפע וכל ברכה, והיא המכנסת את ישראל ואת שלוחיהן לפני יהו"ה יתברך, ונקראת בשון **זאת**. ולפי שישאל ירשו המידה הזאת ונתייחדה להם, הם חלק יהו"ה יתברך ונחלתו, והיא שוכנת ביניהם תמיד, ועמה יפיקו כל שאלותם. וכשישראל צריכים להיכנס לפני י"י יתברך, היא נכנסת עמהם ומעמידה אותם לפניו. הלא תראה כי כהן גדול ביום הכפורים, שהוא יום מיוחד בשנה להיכנס לפני לפנים להפיק לישראל מחילה וסליחה וכפרה וברכה ומזונות לכל השנה, אינו רשאי להיכנס אלא במידה זאת. וזהו סוד: בזאת יבא אהרן אל הקדש (ויקרא טז, ג), אינו רשאי להיכנס כי אם על ידי 'זאת'. ואפילו משה רבנו עליו השלום בתחילה לא נכנס לאהל מועד לדבר עם יהו"ה אלא על ידי זאת והסוד: ויקרא אל משה, וידבר יהו"ה אליו (שם א, א). מי הוא הקורא אל משה? אל"ף זעירא דויקרא, ואחר כך, וידבר יהו"ה אליו. ומאיזה מקום מדבר אליו? מאהל מועד. וכבר הודענו כי זה הוא האהל שהוא בית ועד לשם יתברך שוכן תמיד. והמידה הזאת היא שעומדת ומגינה על ישראל בעת צרתם, ועליה נאמר: אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח (תהלים כז, ב). והיא היושבת עם ישראל בגלות ומנחמת לבם, ועליה נאמר: זאת נחמתי בעניי (שם קיט, נ). והיא הקושרת קומת המרכבה, ועליה נאמר: זאת קומתך דמתה לתמר (ש"ה ז, ח). ובה זכו ישראל לתורה שבכתב, על ידי תורה שבעל פה, ועליה נאמר: זאת התורה אדם כי ימות באהל (במדבר ים, יד). ועל ידיה אנו נכנסים לביאור תורה שבכתב, לפי שמידת 'זאת' היא סוד התורה שבעל פה ועל ידיה זכו ישראל לנחול את הארץ, לפי שהיא המידה השוכנת בארץ, ועל זה נאמר: זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה (שם לד, ב). והיא הטובה הגדולה שממנה אנו נכנסים לחיי העולם הבא, ועליה נאמר: זאת נחלת עבדי י"י (ישעיה נד, יז). ועל ידיה מקבלים ישראל כל הטובות והברכות. ועליה נאמר: וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם (בראשית מט, כח), אלמלא 'זאת', ברכה מאין? ומשה רבינו עליו השלום על ידיה גמר ויברך את ישראל, שנאמר: וזאת הברכה אשר ברך משה וגו' את בני ישראל (דברים לג, א), והיא המידה המיוחדת למלכות אשר לה זכה יהודה, שנאמר: וזאת ליהודה ויאמר וגו' (שם ז), והשם יתברך מזהיר את ישראל ומזרז אותם להיות שומרים המידה הזאת ולהתנהג עימה בטהרה, ועליה נאמר: ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך (שם כג, טו), ואומר: לו חכמ"ו ישכיל"ו זא"ת יבינ"ו לאחרית"ם (שם לב, כט). ופירוש הפסוק: לו ימשיכו למידה 'זאת' ממקור החכמה שכל טו"ב, על ידי צדיק יסוד עולם, אז ימצאו חן ושכ"ל טוב ויאכלו מפרי צדי"ק כי טו"ב; 'יבינו לאחריתם', ימשכו רחובות הנהר ממקור הבינה למידת 'זאת' הנקראת אחרית הימים. האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מט, א); ויש תקוה לאחריתך נאם י"י (ירמיהו לא, טז). ובכל מקום שתמצא בתורה לשון אמירה, כגון **ויאמר** י"י ולשון לאמר ולשון אמרת, הכול הוא לשון המידה הזאת:

והנני מפרש. דע כי כל דיבור בכל התורה הוא מידת הגבורה, והוא מעסקי תורה שבכתב, והסוד, תורה שבכתב מפי הגבורה שמענוה. ולשון אמירה היא מידת המלכות, והיא מעסקי תורה שבעל פה. ולפי שתורה שבכתב ותורה שבעל פה שתיהן צריכות זו לזו, ואין זו מתקיימת אלא עם זו, הוצרך השם לרמוז בתורה בכל מקום כי שתיהן צריכות זו לזו, וזהו: 'וידבר י"י אל משה לאמר', וידבר, בתחילת הפסוק, סוד התורה שבכתב; לאמור, סוף הפסוק, סוד תורה שבעל פה. ושתי הלשונות, לשון דבו"ר ולשון אמיר"ה, בהן תיבנה ותכונן כל התורה,

וסימניך: כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית (שמות לד, כז). הרי ברית כרותה על תורה שבכתב כשהיא נדרשת על ידי תורה שבעל פה, באמרו: כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית:

והנני מוסר לך כלל, לוחות הברית בארון עומדות, וסימניך: ושמנתם בארון (דברים י, ג). ותורה שבכתב על ידי תורה שבעל פה נדרשת, לפי שהיכל תורה שבכתב היא תורה שבעל פה, וסימניך: אדנ"י היכ"ל לשם יהו"ה. ושתי התורות מתדבקות כשני עפרים תאמי צביה, והמפריד ביניהן עליו נאמר: ונגן מפריד אלוף (משלי טז, כח), ודומה כמי שאין לו אלוה כלל. ולפיכך בכל מקום שהזכיר בתורה 'וידבר יהו"ה אל משה לאמר', רמז לתורה שבכתב ותורה שבעל פה, ואומר: ישקני מנשיקות פי ה'ו" (שי"ה א, ב). וכשחטאו ישראל בתורה שבכתב ותורה שבעל פה, התחיל הנביא מקנתרן ואמר: כי מאסו את תורת ה' צבאות (ישעיהו ה, כד), זו תורה שבכתב; ואת אמר"ת קדוש ישראל נאצו (שם), זו תורה שבעל פה. והסימן הכולל, לשון דיבור לגבורה, ולשון אמירה למלכות: וידבר אלהי"ם אל משה ויאמר אליו אני יהו"ה (שמות ו, ב). כלומר, בכל מקום שאתה מוצא בתורה 'וידבר', הוא אלהי"ם, מידת הגבורה, ובכל מקום שאתה מוצא 'ויאמר', הוא אני"י, שהיא מידת המלכות ותורה שבעל פה. ואחר שהודענוך העניין בעניין מילת ויאמר, התבונן תמיד כי המידה הזאת נקראת תמיד **תורה שבעל פה**. והטעם, כי תורת יהו"ה שהוא תורה שבכתב, בתוך מידה זו שוכנת; ותורה שבעל פה היא כמו אה"ל וארו"ן לתורה שבכתב. ולפיכך על פי התורה שבעל פה יתבארו כל הסודות והסתרים והעומקים הנעלמים בתורה שבכתב, ועל זה נאמר: כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין וגו' (דברים יז, ח). כלומר, כי יפלא ממך בעמקי תורה שבכתב, מה כתיב? 'ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך' וגו', ואומר: לא תסור מן הדב"ר אשר יגידו לך ימין ושמאל (שם יא). ויש לך להבין מה שביארנו בסמוך, בעניין תורה שבעל פה במילת ויאמר"ר ובמלת זא"ת, ולסדר הכול בפיך. ויש לי להעמידך על יסוד דק. דע שאין לתורה שבעל פה שפע ואצילות זולתי מאת תורה שבכתב, ואין דרך להיכנס לתורה שבכתב אלא על ידי תורה שבעל פה. והסוד הוא: כמו שאין לשם אדנ"י שפע ברכה אלא מאת שם יהו"ה יתברך, כך אין דרך להיכנס לידיעת שם יהו"ה אלא על ידי אדנ"י, והרי הכול מבואר. ולפיכך תורה שבכתב ותורה שבעל פה שתיהן צריכות זו לזו ומתאחדות זו עם זו, וסימניך: יהו"ה אחד ושם"ו אחד (זכריה יד, ט), רוצה לומר יהו"ה אדנ"י בקריאת אחד:

ואחר שעוררנוך על אלו העיקרים והיסודות הנכללות במידה זו הנקראת אדנ"י, יש לנו לחתום העניין ביסוד מוסד, בכלל גדול, ויהיה שמור בידך. והוא שתדע כי המידה הזאת, לפי שהיא מקבלת כוחות המעלות העליונות אשר עליהן מתהפכת לכמה גוונים להחיות ולהמית להעלות ולהוריד להכות ולרפא, והכול כפי כוח הנמשך לה מן המעלות שעליה, וכפי כוח מה שהיא מקבלת כך היא פועלת בנבראים כולם. והכול על פי הדין הישר במשפט אמת, אין שם עוולה ולא שכחה ולא משוא פנים. ולפי שהמידה הזאת היא מתמלאת שפע מאותן המעלות שעליה, נקראת לפעמים בשם אותה המעלה שממנה מתמלאת לאותו הזמן:

כיצד? כבר ידעת כי השם הידוע למידת הגבורה והפחד הוא הנקרא אלהי"ם, והוא בית דין של מעלה ובו כל הנבראים כולם נדונים לימין ושמאל, על פי קו האמצעי, והכול באמת וביושר. וכשמידת הגבורה גוזרת דין על התחתונים להשמיד להרוג ולאבד אז מידת אדנ"י, שהוא האוצר לכל הדברים היוצאים מלמעלה, מתמלאת מאותו דין שגזר אלהי"ם, ואז פועלת וגומרת אותו הדין שגזר אלהי"ם על התחתונים, ונקראת גם היא אלהי"ם באותו שעה על שם מידת הגבורה שגזרה הדין על אותן הנדונים, וכאילו השליח נקרא בשם המשלחו. ולפי דרך זה נקראת המידה הזאת לפעמים יהו"ה, ולפעמים אדנ"י, לפעמים אלהי"ם, ולפעמים שד"י, הכול כפי אותה המידה המשפעת בה כוחה ועניינה: אם רחמים, אם היפך רחמים. והנה בהיות המידה הזאת מתמלאת מן המקור שלפניה, נקראת שד"י; כלומר שיש די ושלמות ומילוי. וכשהיא נקראת שד"י אזי יברחו מפניה כל מיני משחית וכל מיני מזיקין, והסוד: יושב בסתר עליון בצל שד"י יתלונן (תהלים צא, א), בשיר של פגעים. ולפי שהמידה הזאת היא השער להיכנס לשם יהו"ה, קבעו שד"י במזוזה מבחוץ, כנגד פרשת והיה אם שמוע, וסימניך והי"ה שד"י בצריך (איוב כב, כה). וצריכים אנו להודיעך כי המידה הזאת מתלבשת בג' מיני אש, בהיותה נקראת ג' שמות: שד"י, אלהי"ם, אדנ"י. והכול בכוח שם יהו"ה יתברך, שהוא הנושא הכול והפועל הכול. כשנקראת שד"י, מתלבשת מראה אש שחורה אוכלת ואז יברחו מפניה כל מיני מזיקין ורוחות רעות,

ופוחדין ורועדין כמה חיילות והמונים מאותן הנבראות הטמאות ואין בהן כוח לעמוד, אלא כולן מתפזרין ובאין להם במחילות עפר. וכשנקראת אלהי"ם מתלבשת גוון אש אדומה, מראה אש אוכלת ושורפת ומכלה, לעשות דין בחזקה למעלה ולמטה, גומרת הדין בצדיקים וברשעים. וממנה לוקחים רשות כל בעלי דינים וכל שלוחי מעלה השלוחים לעשות דין בנבראים. והמידה הזאת עומדת להמית ולהחיות, להכות ולרפא, להשפיל ולהרים, בכוח שם יהו"ה יתברך אשר בקרבו. וכשנקראת אדנ"י מתלבשת גוון אש ירוקה, אשר ממנה יראים ונבהלים כל הברואים, ואז עומדת על כסא המלכות וכל המוני מעלה ומטה רגזו וחלו מפניה. והיא מתנהגת בטכסיסי המלכות, הנהגת אדון ושליט, רוכבת ומושל על כל המרכבה, ושולטת על הכול בשם של בן מ"ב, ועליה נאמר: יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים (תהלים ח, י):

וכשמסרנו בידך אלו המפתחות המידה הנקראת אדנ"י, יש לנו לרמוז לך כי כמו שהן ג' שמות בקשר הייחוד האמיתי, בסוד אדנ"י יהו"ה אהי"ה, כך מג' קשרים הללו נמשכו באדם נפש רוח ונשמה. וצריך האדם לקשור הנפש ברוח, והרוח בנשמה, והנשמה באדנ"י, והסוד: והיתה נפש אדנ"י צרורה בצרור החיים את יהו"ה אלהי"ך (שמואל, כה, כט). ולפי שזה השם הנקרא אדנ"י היא המידה האחרונה מלמעלה למטה והראשונה מלמעלה למטה, הוא סוד ה' אחרונה של יהו"ה יתברך, והוא אדנ"י מתאחד עם ט' מעלות שעליו. ולפיכך צריך כל אדם להשתדל בכל כוחו להתאחד ולהתדבק בשם יהו"ה יתברך, והדיבוק הוא על ידי אדנ"י, כמו שאמר: ובו תדבק (דברים י, כ). והשם למען רחמיו וחסדיו יורנו הדרך להידבק בו ויסייענו לעשות רצונו בעולם הזה כדי שנזכה לחיי העולם הבא אמן:

ובראש כל העיקרים שמסרנו בידך יש לנו למסור בידך קבלה, כי בכל מקום שתמצא לרז"ל שמזכירין **כנסת ישראל** היא זאת המידה הנקראת אדנ"י, ונקראת שכינה ושאר כל השמות שאמרנו. והיא המחזקת בה כל קהל ישראל, ובה מתכנסים ומתקבצים, ועל ידיה נבדלו ישראל מן האומות, כמו שאמר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי (ויקרא כ, כו); והסוד: בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצ"ב גבולות עמים למספר בני ישראל כי חלק ה' עמו (דברים לב, ח) ולפי דרך זה נקראת **ארץ ישראל**, לפי שארץ ישראל נתחלקה לגבולותיה לי"ב שבטים; ולפי שאנו עתידים לפרש עניינים הללו להלן בעזרת השם, אין אנו רוצים להאריך בהן במקום זה. וגם המידה הזאת נקראת בשיר השירים **כלה**, ואין אנו עכשיו בביאור הטעם הזה. גם שאר שמות הרבה שנקראת המידה הזאת אין אנו עכשיו בביאורם, ובעזרת השם עדיין נעורר עליהם:

והנני מוסר בידך עיקר גדול דע כי זה השם הנקרא אדנ"י הוא ההיכל הגדול, שאליו יבואו כל מיני שפע ואצילות מראש הכתר הנקרא אהי"ה, דרך התפארת הנקרא יהו"ה, ובו יתחברו כל הנחלים הנמשכים מן י"ג מעלות הכתר, ומן ל"ב נתיבות חכמה, ומן חמשים שערי בינה, ובה ע"ב גשרים הבאים ממים של חס"ד הגדולה, ומן מ"ב מיני אש להבה הבאים מן הגבורה, ומן ע' צינורות הבאים דרך קו האמצעי. וכל אלו המעלות והנתיבות והשערים והגשרים ומיני האש והצינורות, כולן מתגלגלין ובאין דרך נצ"ח והו"ד, ומתחברים יחד במידת א"ל ח"י הנקרא יסוד. ומשם באר"ה (במדבר כא, טז) כלומר, ממידת יסוד כולן נכנסים בברכה עליונה הנקרא אדנ"י. ואל תאמר כי כל אלו הנזכרים באין תמיד כאחד. כי בהיות השם על מלואו ונקרא יהו"ה אהי"ה, כל אלו המעלות הנזכרות נמשכות בחפץ אה"ד ורצון אה"ד, ונמצא שם אדנ"י מתברך מכולם. וכפי שפע מילוי שם אדנ"י מתשע הספירות שעליו, כך יהיה כל העולם מתברך משם אדנ"י, ואז כל היצורים למיניהם מלאים כל טוב וכל שפע מן הברכה:

ולפעמים היו החסדים ממעטים צינורות הדין ומרבים צינורות החסד והרחמים. ופעמים בני אדם חוטאים ממעטים צינורות החסד והרחמים ומרבים צינורות הדין ואז יימשכו כמה עניינים קשים לשם אדנ"י יתברך, ואז העולם כולו בצער ובחסרון וכל מיני נגע ומחלה. ופעמים מסתתמין כל צינורות העליונות ונמשכות מצינורות החיצונות כוחות רעות הנקראים מים רעים ואז כל המקומות בצער, ואז הוא חורבן ארצות ועקירת מלכויות וגלויות קשות ורעות:

סוף דבר: דע כי השם הנקרא אדנ"י, כפי הדבר הנמשך אליו, בין מבפנים בין מבחוץ, כך נקרא שמו אם לטוב אם לרע, אם לחיים אם למוות, אם לנגע אם לעונג, וזהו סוד עץ הדעת טוב ורע. אם ההמשכה מצד החסד, נקרא טוב, ואם ההמשכה מצד הדין, יש צד שנקרא טוב ואף על פי שהוא מצד הדין, אם הוא מצד הדין של

מחנות הפנימיים, וזהו סוד 'והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי' (שמואל, טז, יב). ואם הוא מצד הדין מכחות החיצונות, זו היא רע"ה חול"ה וזהו עניין רע. והבן זה מאוד: כי בשעה ששם אדנ"י מושך מצד החסד, נקרא טוב, וגם כשהוא מושך מצד הדין מן הפנימיים נקרא גם כן טוב, וזהו סוד 'ברוך דיין האמת', וזהו שתיקנו על הרוגי ביתר 'הטוב והמטיב'. אבל אם הדין בא מצד הכחות החיצונות שחוץ לשורה, זהו ענין ר"ע. וכשהמידה הזאת מתלבשת ברוח ח"ן ותחנונים אזי כל העולם כולו מתפרנס בחסד וברחמים, וזהו סוד: לאדנ"י אלהינו הרחמים והסליחות (דניאל ט, ט). ושמור זה העיקר הגדול ותבין ממנו כי כפי השפע הנמשך לשם אדנ"י, כך מכנים שמו יתברך, והשם ברחמיו וחסדיו יאיר עינינו במאור השגתו:

הגדרות ומושגי יסוד

הואיל והרב אשכנזי מתבסס בשיעוריו על פרטים וכללים קבליים שאינם מוזכרים בשיטותיו בספר שערי אורה נבהיר מספר הגדרות ומושגי יסוד.

סדר השתלשלות העולמות בהופעת שם ה':

עולם אדם קדמון (א"ק)

עולם האצילות

עולם הבריאה

עולם היצירה

עולם העשייה

ראשי תיבות: א"ק ואבי"ע

כל אחד מעולמות אלו כולל כל אחד עשר מדרגות הנקראות עשר ספירות לפי המבנה הבא :

כתר

חכמה בינה

חסד גבורה

תפארת

נצח הוד

יסוד

מלכות.

על אף היות גילויים אלו נפרדים ומיוחדים כל אחד לעצמו, אלו הם גילויים של הופעת ה' האחד והיחיד שהוא אחדות גמורה. כלשון פתיחת אליהו: אנת הוא דאפקת עשר תיקונים וקרינן לון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא יתגליין ועלמין דאתגליין ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. (תרגום חופשי: עשרה תיקונים תיקן המאציל וקרא להם עשר ספירות, הוא הוציאן נפרדות והוא שמקשר בניהן, ומאחד אותם באיחוד גמור).